

Niina Johansson

LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN
MITTAAMISEN
MENETELMIÄ JA HAASTEITA
KIRJALLISUUSKATSAUS

Opinnäytetyö

Sosionomi YAMK

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Niina Johansson	Sosionomi YAMK	Toukokuu 2020
Opinnäytetyön nimi		56 sivua 9 liitesivua
Lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamisen menetelmiä ja haasteita		
Toimeksiantaja		
VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen -hanke		
Ohjaaja		
Tuija Suikkanen-Malin		
Tiivistelmä		
<p>Tutkimustyö on lähtenyt liikkeelle VALO-hankkeesta, jossa tarkoituksena on kehittää toisen organisaation kanssa yhteistyössä hyvinvointimittari, jonka avulla voitaisiin kartoittaa lapsiperheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Pilotointia ei kuitenkaan päästy hankkeessa toteuttamaan suunnitellusti. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kerätä tutkimustietoa olemassa olevista mittaamisen ja arvioinnin menetelmistä, joita voitaisiin hyödyntää jatkossa, kun kehitetään lapsiperheille hyvinvointimittareita tai arviointitapoja.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia kirjallisuuskatsauksen avulla, millaisilla menetelmillä lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan myös sitä, millaisia haasteita lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin liittyy. Hyvinvointia tarkastellaan tutkimuksessa lapsiperheiden hyvinvoinnin näkökulmasta. Hyvinvointi on tutkimuksen teoriaosuudessa rajattu sosiaalisen ja subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulmaan. Perhe-käsite on rajattu koskemaan perheitä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia.</p> <p>Tutkimus toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, johon on etsitty aineistoa eri tietokannoista. Kirjallisuuskatsauksen tulokset koostuvat kahdeksasta suomenkielisestä artikkelista tai teoksesta, jotka on julkaistu vuosina 2010–2020.</p> <p>Tutkimuksen aineistosta löytyi useita eri menetelmiä hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin. Menetelmät sisälsivät hyvinvoinnin tarkastelua perheen vuorovaikutussuhteiden, voimavarojen, toimintakyvyn, ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmista. Menetelmissä tutkitaan myös vanhemmuuden haasteita, voimavaroja, vahvuuksia sekä muutostarpeita. Menetelmistä nousi esille lapsen oman hyvinvointikokemuksen ja subjektiivisen hyvinvoinnin painotus arviointityöskentelyssä.</p> <p>Opinnäyte suuntautuu erityisesti perheiden kanssa työskenteleville ja sosiaalialan ammattihenkilöstölle. Työn avulla halutaan edistää perheiden hyvinvoinnin arvioinnin- ja mittaamisen menetelmien käyttöönottoa ja kehittämistyötä. Löydetyt mittaamiseen ja arviointiin liittyvät haasteet on hyvä huomioida kehittämistyöskentelyssä jo ennen erilaisten menetelmien käyttöönottoa.</p>		
Asiasanat		
hyvinvointi, perheiden hyvinvointi, hyvinvoinnin mittaaminen, hyvinvoinnin arviointi, kuvaileva kirjallisuuskatsaus		

Author (authors)	Degree	Time
Niina Johansson	Master of Social Services	May 2020
Thesis title		
Methods and challenges for measuring the well-being of families with children		56 pages 9 pages of appendices
Commissioned by		
VALO Strengthening holistic wellbeing for families – project		
Supervisor		
Tuija Suikkanen-Malin		
Abstract		
<p>The research work started from the VALO project, the aim of which is to develop a well-being indicator in cooperation with another organization, in order to map the overall well-being of families with children. However, the pilot could not be completed as planned in the project. The aim of this study is to gather research data on existing measurement and evaluation methods that could be used in the future when developing well-being indicators or assessment methods for families with children.</p> <p>The purpose of this thesis is to study with the help of a literature review what methods can be used to measure and evaluate the well-being of families with children. In addition, the study also looked at the challenges involved in measuring and assessing the well-being of families with children. The study examines well-being from the perspective of the well-being of families with children. In the theoretical part of the study, well-being is limited to the perspective of social and subjective well-being. The concept of family is limited to families with children under school age.</p> <p>The study is carried out as a descriptive literature review, for which material is searched from various databases. The results of the literature review consist of eight articles or papers in Finnish that were published in 2010-2020.</p> <p>Several different methods for measuring and evaluating well-being were found during the research. The methods included a review of well-being from the perspectives of family interactions, resources, functional capacity, and overall well-being. The methods also examine the challenges, resources, strengths and needs for change of parenting. Among the methods, the emphasis on the child's own well-being experience and subjective well-being emerged in the assessment work.</p> <p>The thesis is aimed especially at people working with families and in the social services. The aim of the work is to promote the introduction and development of methods for assessing and measuring the well-being of families. It is a good idea to take into account the challenges related to measurement and evaluation in development work, as well as before introducing different methods.</p>		
Keywords		
well-being, well-being of families with children, well-being measuring, well-being assessment, descriptive literature review		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LAPSIPERHE	6
3	HYVINVOINTI.....	7
3.1	Lapsiperheen hyvinvointi	8
3.2	Lapsen hyvinvointi	9
3.3	Sosiaalinen ja subjektiivinen hyvinvointi	11
4	HYVINVOINNIN MITTAAMINEN JA ARVIOINTI	12
5	HYVINVOINNIN MITTAAMISEN JA ARVIOINNIN HAASTEET.....	14
6	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	16
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
7.1	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	18
7.2	Aineiston hankinta ja valinta	19
7.3	Aineiston analyysi	24
8	TUTKIMUSTULOKSET	27
8.1	Menetelmiä lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin	27
8.2	Haasteet hyvinvoinnin mittaamisessa ja arvioinnissa	33
9	TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	35
9.1	Jatkotutkimusehdotukset	39
9.2	Eettisyys ja luotettavuus	40
10	POHDINTA	41
	LÄHTEET.....	44
	LIITTEET	48

Liite 1. Tutkimusartikkelitaulukko

Liite 2. Mittaamisen ja arvioinnin menetelmät

Liite 3. Aineiston analyysitaulukko - menetelmät

Liite 4. Aineiston analyysitaulukko - haasteet

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on aikaisemman tutkimustiedon perusteella tuoda esille erilaisia menetelmiä siihen, miten pienten lasten lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida. Tutkimuksessa tuodaan ilmi myös mittaamiseen ja arviointiin liittyvät haasteet. Tavoitteena on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tuottaman tiedon avulla lisätä tietoutta siitä, millaisia erilaisia vaihtoehtoja lapsiperheiden hyvinvoinnin tarkasteluun mittaamisen ja arvioinnin keinoin on jo kehitetty. Hyvinvointia kuvaavia menetelmiä on tärkeää tutkia, jotta tiedetään enemmän erilaisten menetelmien sisällöistä, käyttötarkoituksesta ja siitä, kenelle ne on suunnattu. Tietojen avulla voidaan lähteä kehittämään kullekin organisaatiolle tai asiakasryhmälle sopivaa mittaria tai arviointimallia ja samalla huomioida myös niihin liittyvät mahdolliset haasteet.

Perheiden hyvinvoinnin tilaa on tärkeä tarkastella ja kartoittaa saadaksemme tietoa siitä, mitä mahdollisia haasteita ja voimavaroja perheellä on elämässään. Hyvinvoinnin tutkiminen antaa myös tietoa siitä, millaista mahdollista tukea, apua ja palveluja tarvitaan ja miten niitä voidaan kehittää tukemaan perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Sosiaalialan lapsiperhetyön kentällä on mielestäni pitkään ollut näkyvissä kehittämistarve erilaisille lapsiperheiden hyvinvointia mittaaville ja arvioiville työkaluille. Myös hyvinvoinnin arvioinnin yhtenäistämisen tarve on ollut näkyvissä. Toivon, että tämä tutkimus antaa pohjaa ja tarvittavaa lisätietoa tämänkaltaisen kehittämistyön aloittamiselle niin hankkeissa kuin muissa perheiden kanssa työskentelevissä yksiköissä.

Tutkimuksen aihe muotoutui yhdessä ohjaavan opettajani kanssa ja linkittyi käynnissä olevaan VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen -hankkeeseen. Aiheen valintaan vaikutti myös työskentelyni lastensuojelun tehostetussa perhetyössä ja sitä kautta aiempi kiinnostukseni perheiden hyvinvoinnin mittaamiseen sekä arviointiin ja niiden menetelmiin. Tutkimuskysymykset muotoutuivat hyvinvointimittarin kehittämisen tarpeen ympärille ja tutkimuskysymysten kautta saadaan tietoa hyödynnettäväksi perheiden hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin liittyen. Opinnäytetyö on toteutettu tukemaan VALO-hankkeen yhtä alkuperäistä tavoitetta, joka oli hyvinvointimittarin pilotointi lapsiperheille. Mittarilla voitaisiin tarkastella perheiden

kokonaisvaltaista hyvinvointia. Projektipäällikkö Mäkelä (2019) kertoi sähköpostissaan, että ajatuksena hankkeessa oli hyvinvointimittarin pilotointi tai jonkin toisen olemassa olevan mittarin käyttäminen. Tämä jäi kuitenkin toteutumatta, koska yhteistyökumppania ei löydetty.

VALO-hanke on Kaakkois-Suomessa toteutettu perheiden hyvinvointia tukeva hanke, jota hallinnoi Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Oy Socom) ja jossa osatoteuttajana on Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu (XAMK). Hankeaika on 1.10.2018 – 31.10.2020. (VALO-hanke, Socom) Päärahoittajina hankkeelle ovat Euroopan sosiaalirahasto ja Hämeen ELY-keskus. Hankkeessa tavoitteena on ollut muun muassa keinojen löytäminen lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamiseksi, ja siinä on kehitetty erilaisia tapoja, joilla lapsiperheet ohjautuisivat oikea-aikaisesti tarvitsemiensa palveluiden piiriin. (VALO- hanke, XAMK.)

2 LAPSIPERHE

Tässä tutkimuksessa kohderyhmäksi on rajattu pienten lasten perheet, mikä tarkoittaa sitä, että perheessä on vanhemman lisäksi vähintään yksi alle kouluikäinen lapsi. Tutkimuksen rajaus pienten lasten perheisiin kulkee linjassa VALO-hankkeen kanssa, sillä siinä kohderyhmäksi on valittu alle kouluikäisten lasten perheet. Forss ja Vatula-Pimiä (2014, 62) kuvaavat perhettä yksikkönä, jossa eri perheenjäsenillä on suhde toisiinsa avo- tai avioliiton, syntymän, adoption tai keinohedelmöityksen kautta. Ydinperheeseen kuuluu vähintään yksi aikuinen ja yksi lapsi. Törrönen (2012, 16) kirjoittaa, että pikkulapsiperheellisyyttä voidaan määrittää tietyllä elämänvaiheella, jolloin lapset ovat alle kouluikäisiä ja vaativat jatkuvaa huolenpitoa ja hoitoa osakseen.

Perhekäsitys on nykyisin määrittelynä muuttunut, ja perheeksi voidaan nimittää myös kahta aikuista ilman lapsia. Tässä tutkimuksessa perhe nähdään kuitenkin vähintään yhden vanhemman ja yhden lapsen muodostamana yksikkönä. Törrönen (2012, 16 – 17) toteaa perhekäsitystä määrittävän olennaisesti joko biologisesti tai muilla tavoin saadut jälkeläiset. Jälkikasvun lisäksi perhettä rakentava yhteisyyden muoto on rakkaus, joka ei kuitenkaan yksin voi taata perheen kestävyyttä. Perheen voi määritellä myös tunnesiteen ja tai muun idean kautta niin, että perheenjäsenet tietävät olevansa perhe silloin,

kun sen jäsenet palaavat säännöllisesti yhteen omilta tahoiltaan päivittäin tai harvemmin. Perhe elää arkeaan samassa taloudessa, joka edustaa kotia.

3 HYVINVOINTI

Tässä tutkimuksessa käsittelen hyvinvointia perheen ja lapsen näkökulmasta. Hyvinvointia tarkastellaan niin subjektiivisesta kuin sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Jatkossa tässä tutkimuksessa käytettävällä käsitteellä *hyvinvointi* tarkoitetaan kohdennetusti juuri lapsiperheiden hyvinvointia. Alaluvuissa avataan käsitettä hyvinvointi niin perheiden kuin lasten näkökulmasta tarkasteltuna.

Hyvinvoinnin mittaaminen on moniulotteista, ja sitä voidaan lähestyä usealla tavalla ja eri näkökulmasta. Tutkimuksessani korostuu ihmisen oma kokemus hyvinvoinnista. Karvonen, Moisio ja Simpura (2009, 20) kuvaavat hyvinvointia monimerkitykselliseksi käsitteeksi, joka kuitenkin usein samastuu elinoloihin. Kiteytettynä elinolot ovat hyvinvoinnin materiaallinen perusta, eli asuinolot, työ ja toimeentulo. Näiden lisäksi hyvinvointi kattaa muun muassa sosiaaliset suhteet, terveyden, omanarvontunnon ja oman kokemuksen hyvinvoinnista. Hyvinvoinnin ja elinolojen välistä suhdetta ei voida kuitenkaan pitää yksiselitteisenä. Materiaalisesti turvatut elinolot rakentavat ihmisen hyvinvointia, mutta itse hyvinvointi riippuu kuitenkin paljon yksilön kyvyistä ja mieltymyksistä, joiden kautta hän hyvinvointiaan rakentaa.

Suomea pidetään yhtenä maailman parhaana maana ja edelläkävijänä monessa asiassa. Suomi on menestynyt pitkään erilaisissa hyvinvointia mittaavissa tutkimuksissa, ja menestys on ollut vertailussa erinomaista, ovatpa käytössä olleet sitten joko objektiivisesti tai subjektiivisesti koetun hyvinvoinnin mittareita. (Saari 2011, 19 – 23.) Vaikka Suomi mielletään vahvasti hyvinvointivaltioksi, on perheiden hyvinvoinnin kartoittamiselle tarvetta ja erityisesti sellaisille menetelmille, joilla hyvinvointitematiikkaa saadaan nostettua esille. Perheiden hyvinvointia tulisi mielestäni tarkastella juuri käytännön työkentällä kohteena asiakasperheet ja yksilöt, jotta perheen oikea hyvinvoinnin tila saadaan näkyviin.

Hyvinvointi nähdään helposti osittain taloudellisena ja materialistisena ilmiönä. Perheidenkin hyvinvointiin liittyy talous, työ ja asuminen, jotka on hyvinvointivaltiossa pyritty turvaamaan. Forss ja Vatula-Pimiä (2014, 24) avaavat hyvinvointivaltion käsitettä niin, että kaikille kuuluu universaali sosiaaliturva ja julkinen palvelujärjestelmä. Hyvinvoinnin perustaksi nostetaan suotuisa taloudellinen kehitys ja menestyksellisen talouspolitiikan myötä voidaan panostaa sosiaalipolitiikkaan ja kulttuuriin.

3.1 Lapsiperheen hyvinvointi

Perheiden elämään kuuluu useita eri muuttujia ja tasapainoilua erilaisten asioiden välillä, kuten ajankäytön ja voimavarojen. Lammi-Taskula ja Salmi (2009, 38) avaavat aihetta niin, että perhe-elämässä hyvinvoinnin tuottajina ja ylläpitäjinä ovat tunne- ja hoivasuhteet. Ihmisen elämässä tärkeitä osatekijöitä ovat työ ja perhe, jotka molemmat vaativat fyysisiä sekä henkisiä voimavaroja että aikaa. Koettuun hyvinvointiin liitetään tasapainon tunne eli kokemus siitä, että voimia sekä aikaa riittää elämän eri osa-alueille.

Perheen ja työn yhteensovittaminen on nykyisin haastavaa, ja väestötasolla on yleistä erityisesti pienten lasten vanhempien kokema huoli omasta jaksamisestaan. Perhe-elämän ja työn tasapainottelu luo paineita vanhemmille, ja ne liittyvät monin tavoin ajankäyttöön, toimeentuloon sekä ammatilliseen toimintaan. (Lammi-Taskula ja Salmi 2009, 42 – 43.)

Vanhempien tilanne vaikuttaa monella tapaa koko perheen ja lasten hyvinvointiin. Brady (2009, 233) kuvaa perheen sosiaalisten, aineellisten ja henkisten elinolojen määrittävän hyvin pitkälti vanhempien mukaan. Lasten elatus ja kasvatus ovat vanhempien tehtäviä, ja perheen käytössä olevat resurssit vanhemmat jakavat omiin ja lastensa tarpeisiin. Kaikenikäisten syvimpien emotionaalisten tarpeiden tyydytykseen tarvitaan perheen läheissuhteita, ja varsinkin lapsuudessa ne ovat elintärkeitä. Ydinperheen suhteet sukulaisiin ja ystäviin laajentavat suhdeverkostoja. Ensijainen elinpiiri on perhe muttei ainoa. Vanhemmilla on mahdollinen työ, jossa he ovat osallisia sosiaalisiin suhteisiin, ja lapsilla on päivähoido tai koulu.

Perhe on moninainen systeemi, jossa jokainen on oma yksilönsä. Perheen ja sen jokaisen yksilön elämään kuuluu myös muita ihmisiä eri lähiverkostoissa. Pulkkinen (2002, 16) toteaa seuraavasti:

Perhepsykologiassa on yleistä tarkastella perhettä systeeminä. Mikrotasolla perhe käsittää perheenjäsenet yksilöinä sekä perheenjäsenten vuorovaikutuksesta syntyvät alasysteemit (esim. vanhempien välinen parisuhde, vanhemman ja lapsen välinen suhde, sisarsuhde). Keskeistä on ottaa huomioon vuorovaikutussuhteiden suunta, hierarkkisuus ja laatu. Mikrotasolla ollaan kiinnostuneita myös kehitysprosesseista eli siitä, miten perhe systeeminä kehittyy ja muuttuu ajan myötä. Makrotasolla perhe kattaa perheen yhteydet muihin ryhmiin (ystävät, sukulaiset), instituutioihin (työelämä, media, koulu), kulttuuriin (arvot, elämäntavat) sekä vastavuoroisen vuorovaikutuksen perheen ja näiden ryhmien ja instituutioiden välillä. Samalla tavoin kuin vanhempien kokemukset työelämästä siirtyvät perheen sisälle, myös lapset ja nuoret perheessä tuovat kodin seinien sisäpuolelle päivän kokemuksia – päiväkodista, koulusta, kavereipiiristä.

Perhe on lapsen hyvinvoinnin yksi keskeisin perusta. Koko perheen voimavarat ovat lapsen omien resurssien lisäksi olennaisen tärkeitä. Lapsen hyvinvoinnin suhteen perheen ulkoiset ja sisäiset resurssit voivat toimia niin suojaavina kuin riskiä kasvattavina tekijöinä. Ulkoiset resurssit voidaan nähdä muun muassa asumistasoon, talouteen, vanhempien koulutustasoon ja ammattiin liittyvinä. Perheessä olevat sisäiset voimavarat ja resurssit viittaavat perheen historiaan, lapsi-vanhempisuhteeseen sekä vanhempien ja lasten persoonallisuuteen. (Forssen, Laine ja Tähtinen 2002, 88.) Lapsen hyvinvointia tulisi mielestäni tarkastella kokonaisvaltaisesti ja koko perheen hyvinvoinnin valossa. Myös lapsen oma hyvinvointikokemus olisi tärkeä nostaa esille.

3.2 Lapsen hyvinvointi

Lapsen hyvinvoinnin perusta määrittynyt pitkälti hänen perustarpeisiinsa vastaamalla ja niiden turvaamisella. Näihin kuuluvat riittävä ruoka, uni ja vuorovaikutus. Lapsen hyvinvointiin vaikuttaa myös perheen taloudellinen tilanne ja elinympäristö. Underdown (2007, 3 – 4) kirjoittaa lasten hyvinvoinnin ja terveyden muotoutuvan lapsen psyykkisistä ja fyysisistä resursseista, jotka ovat yhteydessä hänen sosiaaliseen, emotionaaliseen ja taloudelliseen ympäristöönsä. Lapsen hyvinvointi riippuu myös jossain määrin hänen mahdollisuuksistaan osallistua, ilmaista näkemyksiään sekä saada vastauksia kysymyksiinsä.

Lasten hyvinvointikokemus on riippuvainen myös ympäristön vaikutuksista ja elinoloista. Lahikainen ja Paavonen (2011, 91) kuvaavat sitä, että lapsen vuorovaikutuskumppanit löytyvät perheestä, koulusta, päivähoidosta ja toveripiiristä. Vuorovaikutusverkostot, jotka liittyvät arjen instituutioihin, eivät ole laajemmasta yhteiskunnasta irrallisia, vaan muuntautuvat ulkoisten tekijöiden paineessa. Näin ollen kaikki laajemmat yhteiskunnalliset muutokset voivat vaikuttaa lapsen olosuhteisiin ja näin myös hyvinvointiin.

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin arvioinnin tärkeys nousee mielestäni esille siinä, että lasten hyvinvointia määrittävät asiat ja ihmissuhteet löytyvät pitkälti perheen kotiympäristöstä. Tällöin myös hyvinvointia vaarantavat seikat nousevat usein samasta ympäristöstä. Lahikainen ja Paavonen (2011, 105) kirjoittavat, että hyvinvoinnin haavoittuvuutta voidaan verrata ”sosiaalisen hapen puutteeseen”. Siinä ihminen tuntee, ettei saa tarvittavia elintärkeitä aineksia itselleen kanssakäymisen verkostossaan. Lapsen aloitetta kunnioittava sekä eri tilanteissa joustava vuorovaikutus ovat keskeisiä tekijöitä lapsen hyvinvoinnissa. Lapsen hyvinvointia ja kehitystä edesauttaa kotoa tuleva turvaa luovien aikuisten läheisyys ja lapsen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen silloin, kun tilanne ei aseta lasta vaaralle alttiiksi. Lapsen tietoisuus oma-aloitteiseen tutkimiseen niin leikin kuin vaikkapa median tarjoamien mahdollisuuksin kautta, edesauttaa hänen hyvinvointiaan.

Lapsen hyvinvoinnin tilaa voidaan tarkastella myös lapsen käyttäytymisen kautta. Bowlyn mallin pohjalta on yksinkertaista havaita lapsen hyvinvoinnin tila ja sen keskeiset edellytykset: Hyvinvoiva lapsi on aktiivinen ja kiinnostunut ympäristöstään ja luo siihen konstruktivisen suhteen vastakohtana yliaktiivisuudelle ja levottomuudelle. Tämän seurauksena hän oppii hyvin ja hankkii yhteisössä tarvittavia taitoja. Tällaisen toimeliaisuuden takana ovat luotettavat vanhemmat, joiden saatavuuteen ja haluun auttaa voi luottaa. Vastaavasti huonosti voiva lapsi on passiivinen, vetäytynyt, haluton tai alituisesti turvaa etsivä. Turvahahmojen puute voi ilmetä myös aggressiivisuutena ja yliaktiivisuutena. (Lahikainen & Paavonen 2011, 97.)

Perheen sisäisiä vuorovaikutussuhteita ja pienimpien lasten kohdalla tärkeää varhaista vuorovaikutusta tulisi arvioida. Brady (2009, 235) korostaa luottamuksen tärkeyttä ihmisen elämässä. Hyvinvointia on selitetty viime vuosina

sosiaalisella, inhimillisellä ja emotionaalisella pääomalla, ja ne karttuvat hyvin toimivissa yhteisyyssuhteissa, joiden päätekijänä voidaan kuvata luottamusta. Luottamus lähtee voimakkaasti kehittymään jo lapsen ensimmäisten kolmen elinvuoden aikana ja peruskokemukset itsestä ja muista rakentuvat varhaisissa vuorovaikutussuhteissa.

Lapsen äänen ja oman näkemyksen esiin nostamisen tärkeyttä tulisi painottaa hyvinvointia tarkasteltaessa. Eskelinen ja Kinnunen (2001, 14 – 15) kuvaavat sitä, että lapsen suhteita olisi tutkittava erillään aikuisten näkemyksistä ja perspektiiveistä. Lapsi tulisi nähdä aktiivisena oman elämänsä eri osa-alueiden määrittäjänä. Lapsia ei tulisi nähdä pelkästään passiivisina yhteiskunnan rakenteiden ja eri prosessien subjekteina.

Brady, Lauritzen ja Lowe (2015, 1 – 2) mukaan lasten terveyttä ja hyvinvointia on tutkittu monista eri näkökulmista, mutta useissa tutkimuksissa on keskitytty terveyden edistämiseen, sairauksien tutkimiseen sekä terveyden sosiaalisten tekijöiden tutkimiseen. He nostavat esille, että tarvitaan enemmän tutkimuksia, jotka on toteutettu lapsen näkökulmasta. Lisäksi tulisi tutkia lapsen sosiaalisia ja kulttuurisia taustoja lapsen terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Siinä tulisi ottaa huomioon myös lapsen ja vanhempien elämäkokemukset.

3.3 Sosiaalinen ja subjektiivinen hyvinvointi

Hyvinvointi käsitteenä korostuu tutkimuksessani sosiaalisena ja koettuna eli subjektiivisena hyvinvointina. Nämä ovat tärkeitä osa-alueita tarkasteltaessa perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, ja ne tulevat esille perheiden hyvinvointia kuvaavissa menetelmissä.

Ihmisen subjektiivista hyvinvointikokemusta on alettu nostaa enemmän esille hyvinvointitutkimuksen kentällä. Vornanen (2001, 21 – 22) esittää, että hyvinvointia tulisi tarkastella ja lähestyä monella eri tavalla. Perinteisenä hyvinvoinnin tulkintakehikkona pidetään jakoa subjektiiviseen ja objektiiviseen hyvinvointiin. Subjektiivinen hyvinvointi on ihmisen omaa kokemusta hyvinvoinnista ja objektiivinen taas tarkoittaa hyvinvoinnin ulkoisia ehtoja, joita pyritään arvioimaan ja määrittelemään. Subjektiivisia hyvinvointinäkemyksiä tarvitaan objektiivisen mittaamisen rinnalle hyvinvointia tarkasteltaessa.

Sosiaalialalla ihmisen oma kokemus hyvinvoinnistaan, eli subjektiivinen hyvinvointi, on yksi hyvinvoinnin mittaamista ja arviointia määrittävä seikka. Törrönen (2012, 33) kertoo, että hyvinvoinnin ajatellaan tavanomaisesti koostuvan ilmiöistä, jotka kuvaavat elintasoja ja joita voidaan mitata. Sillä ymmärretään kuitenkin olevan myös subjektiivinen puoli ja ulottuvuus. Subjektiivinen hyvinvointi on koettua elämänlaatua ja onnellisuutta. Bradyn (2009, 234) mukaan kokemus hyvinvoinnista on ihmiselle subjektiivinen, ja ulkoisesti samankaltaiset olot tuottavat vaihtelevasti koettua hyvinvointia. Hyvinvoinnin kokemus ei jakaudu tasaisesti eikä synny mekaanisesti.

Ihmisen hyvinvointi on vahvasti yhteydessä hänen lähiverkostoonsa ja ympärillä oleviin ihmisiin. Hyvinvoinnin arvioinnissa olisikin tärkeää nostaa yhtenä osiona esille ihmisen lähisuhteet ja verkostot. Lahikaisen ja Paavosen (2011, 91) mukaan inhimillinen hyvinvointi voidaan kiinteästi liittää toisiin ihmisiin ja päivittäiseen kanssakäymisen verkostoon ihmisen ympärillä. Ympärillä olevat ihmiset voivat ylläpitää niin negatiivista, kuin positiivista vaikutusta henkilön hyvinvoinnille. Törrönen (2012, 41) kirjoittaa, että ihmiselle tärkeänä hyvinvoinnin osana voidaan pitää sosiaalista pääomaa. Ihminen etsii yhteisöä, jossa hän saa osakseen riittävästi samamielisyyttä, yhteisymmärrystä sekä johon he haluavat sitoutua. Sosiaaliset suhteet, jotka toimivat hyvin, tukevat yksilön emotionaalista sekä henkistä hyvinvointia ja antavat voimia.

Ihmiset pitävät sosiaalisten suhteiden puutetta hyvinvointivajeena ja yleisesti sosiaalisia suhteita onnellisuuden lähteenä. Solidaarisuutta, rakkautta ja ystävyyttä voidaan pitää sosiaalisten suhteiden määrittelynä. Vastavuoroisella rakkaudella, hellillä tunteilla ja huolenpidolla syntyy ihmisten välistä yhteisyyttä. (Törrönen 2012, 43.)

4 HYVINVOINNIN MITTAAMINEN JA ARVIOINTI

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää, millaisilla menetelmillä lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida. Tutkimuksessa keskitytään tutkimusaineistoista nousseisiin mittaamisen ja arvioinnin menetelmiin ja niiden sisältöön. Tutkimuksessa ei ole tarkasteltu tilastollisten indikaattorien käyttöä eikä siinä keskitytä taloudelliseen, poliittiseen tai yhteiskunnalliseen

perheiden eri hyvinvointisektorien mittaamiseen. Hyvinvoinnin mittaamisen ja arvioinnin menetelmät kohdentuvat subjektiivisen hyvinvointitiedon hankkimiseen niin vanhempien kuin lasten kautta.

Hyvinvoinnin mittaaminen ja arviointi ovat niin moniulotteinen ja vaikeakin prosessi, että niiden tutkimisessa on hyvä vetää rajauksia tiettyihin tutkittaviin asioihin. Törrönen (2012, 36) kirjoittaa, että tieteellisesti hyvinvoinnin tutkimuksessa voidaan usein katsoa olevan kyse tiettyjen hyvinvoinnin osa-alueiden tarkastelusta ja tutkimuksen rajauksesta. Hyvinvointi on vaikeasti tavoitettava ja moniulotteinen aihe. Hyvinvoinnin kaikkia objektiivisia ja subjektiivisia ulottuvuuksia ei tavoiteta tilastojärjestelmilläkään, ja hyvinvoinnin tutkiminen on monimutkaista. Hoffren ja Rättö (2011, 219) kuvaavat hyvinvoinnin ja onnellisuuden mittaamisen olevan haastavaa sen moniselitteisyyden sekä laaja-alaisen luonteen vuoksi. Koska hyvinvointi on käsitteenä niin laaja, joudutaan sitä tutkittaessa keskittymään usein johonkin tiettyyn osailmiöön.

Hyvinvoinnin tutkiminen subjektiivisesta näkökulmasta on lisääntynyt, ja se on herättänyt tutkimuskentällä kiinnostusta. Törrönen (2012, 33) kirjoittaa, että objektiivisesti mitattavissa olevina asioina koetaan esimerkiksi: elämän laatua kuvaavat tekijät, kuten koulutus, asuminen, tulot, terveyttä ja varallisuutta. Subjektiivisesta hyvinvoinnista eli koetusta onnellisuudesta ja elämänlaadusta ei vallitse samanlaista yksimielisyyttä. Elintason ja ihmisen hyvinvoinnin välillä on positiivinen yhteys. On kuitenkin hyvä huomata, ettei elintason noustessa aineellinen hyvinvointi lisääny enää tietyn rajan yläpuolella. Havaintona tämä on lisännyt kiinnostusta hyvinvoinnin tutkimiseen subjektiivisesta näkökulmasta.

Perheiden hyvinvointia kartoittamalla voidaan saada tietoa ihmisten voimavaroista. Vornasen (2001, 23) mukaan ihmisten koetuista voimavaroista ja mahdollisuuksista voidaan tuottaa tietoa tutkimuksen avulla. Mahdollisuuksilla tarkoitetaan esimerkiksi oikeuksia, valinnanvapautta sekä autonomiaa. Voimavaroina voidaan nähdä ihmisen henkilökohtaiset voimavarat, selviytymiskeinot, verkostot ja palvelut, eikä pelkästään vain taloudelliset seikat.

Törrönen (2012, 11) nostaa esille sen, että koetun hyvinvoinnin tutkimus on ajankohtainen niin kansallisesti, kuin kansainvälisestikin. Näkemys tästä perustuu siihen, ettei taloudellisesta hyvinvoinnista saatavat tiedot enää riitä. Kaivataan tietoa yksilöiden hyvinvointikokemuksista ja siitä, miten ihmiset voivat ja tuntevat. Vornanen (2001, 23) toteaa, että useasti hyvinvointia pohditaan yksilön voimavarojen näkökulmasta. Henkilön omat selviytymiskeinot ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille sekä identiteettikysymykset ovat nousseet hyvinvointitutkimusten trendien piiriin. Lasten terveyttä kuvaavissa tutkimuksissa on alettu painottamaan yksilön omia kokemuksia, kasvuohtoja yhteiskunnassa sekä elämäntilannetta kokonaisuudessaan. Tutkimuksella voidaankin tuottaa uutta tietoa ihmisen voimavaroista ja koetuista mahdollisuuksista.

Lasten hyvinvoinnin mittaaminen ja arviointi on tärkeää mutta samalla haastavaa, ja huomioitavia asioita on paljon, kuten lapsen ikätaso. Vornanen (2001, 22) mielestä tarvittaisiin välineitä, joiden avulla voidaan tutkia ja seurata lasten hyvinvointia. Niiden lisäksi tarvittaisiin vielä lasten omia arvioita hyvinvoinnista ja siitä, miten sitä voidaan edistää.

Pienten lasten kohdalla hyvinvoinnin tarkastelu liittyy usein perusasioihin, kuten ravintoon, uneen ja vuorovaikutukseen. Underdown (2007, 10) kuvaa hyvinvointia jatkuvasti muuttuvaksi; suurin osa pienistä lapsista kokee hyvinvoinnin kokemuksen vaihtelevana. Oma kokemus riippuu unen määrästä, ruokavaliosta sekä vuorovaikutuksesta muiden ihmisten kanssa. Lapsen terveyttä ja hyvinvointia ei voida koskaan tarkastella erikseen toisistaan.

5 HYVINVOINNIN MITTAAMISEN JA ARVIOINNIN HAASTEET

Tutkimuksessa etsitään tietoa siitä, millaisia haastavia tekijöitä hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin liittyy. Millaisia haasteita on yleisesti tullut esille lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamisessa ja arvioinnissa, kun käytetään erilaisia menetelmiä hyvinvoinnin osatekijöiden tai kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tutkimiseen. Tutkimus ei kohdennu siihen, millaisia haasteita on esimerkiksi yksittäisen tietyn hyvinvointimittarin tai arviointimenetelmän käytössä. Kun lähdetään kehittämään perheen hyvinvointia mittaavia ja arvioivia menetelmiä, on

hyödyllistä tunnistaa ja huomioida siihen liittyvät haastavat tekijät. Näin osataan paremmin soveltaa menetelmää oikein sekä kehittää ja ennakoida tiettyjä haastavia tekijöitä.

Hyvinvointi käsitteenä ja ilmiönä tuottaa haasteita sen moniulotteisuuden vuoksi. Hoffrénin ja Rätön (2011, 219) mielestä hyvinvoinnin erilaisten mittareiden kehittäminen on ajankohtaista, koska hyvinvointi on yhteiskunnassa nousemassa keskeiseksi tavoitteeksi yhteiskuntapolitiikassa. Hyvinvointi on kuitenkin käsitteenä niin laaja, ettei sen kaikkia ulottuvuuksia pystytä sisällyttämään tiettyyn yhteen indikaattoriin tai tilastointijärjestelmään. Keskeisenä haasteena uusien hyvinvoinnin seurantavälineiden kehittämisessä ovat erityisesti hyvinvoinnin moniulotteisuus käsitteenä sekä hyvinvoinnin eri osa-alueiden yhteismitattomuus. Hyvinvoinnin ja onnellisuuden mittaaminen on haastava tehtävä ilmiön laajuuden takia.

Perheiden tutkimisessa voidaan törmätä hyvin erilaisiin kokemuksiin ja käsityksiin eri perheenjäsenten kohdalla. Perheiden tutkimiseen liittyy paljon erityispiirteitä muun muassa perhesuhteiden ja dynamiikankin osalta. Kinnunen ja Rönkä (2002, 5) kuvaavat sitä, että eri perheenjäsenillä lapsista aikuisiin voi olla hyvin erilainen käsitys siitä, millaista on hyvä perhe-elämä, tai sisarusten kokemukset samasta lapsuudenperheestä voivat olla kovinkin erilaisia. Tämänkin vuoksi niin perheitä koskevissa tutkimuksissa, kuin perheiden kanssa tehtävässä työskentelyssä (esim. perhetyö) on pyritty nostamaan jokaisen perheenjäsenen äänet sekä heidän oma toimijuutensa kuuluviin. Kinnunen ja Rönkä (2002, 7) kirjoittavat, että perheiden tutkimisessa on useita erityispiirteitä perhesuhteiden erityisluonteen vuoksi. Perhe on dynaaminen ja muuttuva systeemi, jossa jäsenet vaikuttavat toisiinsa. Perheen arkeen voi olla vaikea päästä sisälle muuttamatta perhedynamiikkaa.

Mittareiden käyttö ja juuri oikeanlainen mittaaminen kohdennetusti voi olla haastavaa. Subjektiiivisuuden huomioiminen sekä vertailu eri mittareiden kesken tuottavat myös haasteita. Raijas (2011, 244) toteaa, että tarkasteltaessa hyvinvointia arjen toiminnan näkökulmasta liittyy hyvinvointimittareiden suurin ongelma siihen, miten yhteismitallisia objektiiviset mittarit ovat verraten ihmi-

sen subjektiivisen hyvinvointinäkemysten kanssa. Ihmisen subjektiivinen näkemys ja kokemus hyvinvoinnista perustuu vallitsevaan elämäntilanteeseen, eikä sillä välttämättä ole yhteyttä senhetkiseen aineelliseen elintasoon.

Haasteita mittaamiselle ja arvioinnille tuottavat erilaiset kohderyhmät eri ominaisuuksineen. Erityisesti lasten hyvinvointia mitattaessa haasteita tuottaa lapsen ymmärryksen ja ikätason huomioiminen sekä erilaisten hyvinvointitekijöiden linkittyminen toisiinsa. Forssen ym. (2002, 97) toteavat, että hyvinvointitutkimus lapsista ja lapsuudesta kaipaa kokonaisvaltaista tulkintakehystä sekä käsitteiden vakiintumista. Hyvinvoinnin uhkatekijöiden tutkimuskenttä on haastavien kysymysten edessä. Ongelmien kasautumisen problematiikkaan ei päästä pureutumaan valtaosassa tutkimuksia, koska ne perustuvat poikkileikkaushetken aineistoon. Lahikainen ja Paavonen (2011, 101) nostavat esille sen, että lasten hyvinvointi koostuu monista eri tekijöistä, jotka ovat keskenään monimutkaisessa suhteessa. Heidän mukaansa yksiselitteistä kokonaiskuvaa lapsen hyvinvoinnin ja perheen vuorovaikutuksen välille ei voida muodostaa ennen tutkimustiedon lisääntymistä.

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on lisätä kirjallisuuskatsauksen avulla tietoa siitä, miten lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida. Tarkoituksena on tuoda esille myös mittaamiseen ja arviointiin liittyviä haasteita. Tavoitteena on kerätä yhteen tietoa mittaus- ja arviointitavoista. Tätä voidaan hyödyntää erilaisten lapsiperheiden hyvinvointimittareiden ja arviointipohjien luomisessa jatkossa niin VALO-hankkeessa kuin esimerkiksi sosiaalialan sektoreilla. Toisena tavoitteena on nostaa esiin erilaisia haasteita, joita liittyy hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin käytännössä.

Hyvinvoinnin mittaamista ja arviointia tarvitaan lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tarkasteluun, jotta saataisiin tietoa siitä, mitä mahdollista tukea, apua ja palveluja tarvitaan ja miten niitä voitaisiin kehittää. Hyvinvointitietoutta tarvitaan myös arvioimaan perheen hyvinvointitasoa, jotta perheen tilanteeseen voidaan puuttua oikea-aikaisesti tarvittavin toimenpitein ja tuen

muodoin, kuten lastensuojelun toimenpitein. Hyvinvointia kuvaavia menetelmiä on tärkeää tutkia, jotta saataisiin tietoa niiden sisällöistä, käyttötarkoituksesta ja siitä, kenelle ne on suunnattu. Tietojen avulla voidaan lähteä valikoimaan tai kehittämään kullekin organisaatiolle tai asiakasryhmälle sopivaa mittaria tai arviointimallia.

Yhtenä tavoitteena työssäni pidän kehittämistyön edistämistä aiempaa tutkittua tietoa hyödyntäen. Kokemukseni mukaan sosiaalialan lapsiperhetyössä, kuten lastensuojelussa, eri arviointiyksiköt tai varhaisen tuen palvelut kaipaavat erilaisia tapoja ja menetelmiä siihen, miten lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida. Olen itse työskennellyt pitkään lastensuojelun perhetyössä ja kiinnostus perheiden hyvinvoinnin arviointiin ja mittaamiseen on noussut työn kautta. Useat toimijat niin perhetyössä, kuin muissa arvioivaa työtä tekevissä tahoissa haluaisivat kehittää myös paikallisesti yhteneväisiä arviointimenetelmiä tai malleja perheiden hyvinvoinnin tarkasteluun. Koottu tieto kerää menetelmätutkimukset aiheesta. Tätä voidaan hyödyntää kehittämistyössä. Kun kehitetään erilaisia tapoja mitata tai arvioida lapsiperheiden hyvinvointia, on hyvä tiedostaa myös siihen liittyvät haasteet. Tutkimuksessa käsitellään aiemmista tutkimuksista esiin nousevia haastavia tekijöitä. Tämän tutkimuksen myötä halutaan myös nostaa esille perheiden hyvinvoinnin tarkastelun ajankohtaisuus ja hyödyllisyys kehitettäessä perheiden kanssa tehtävää työtä sosiaalialalla.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisilla menetelmillä lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida?
2. Millaisia haasteita lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin liittyy?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tutkimus on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksen avulla etsin tietoa, joka aiheesta jo tiedetään ja kokoan niitä yhteen selkeäksi kokonaisuudeksi. Kirjallisuuskatsauksen tuottama tieto antaa hyvää ja perusteltua tietoa siitä, minkälaisia menetelmiä on olemassa ja mitä niillä tutkitaan. Kerätyn jo olemassa olevan tiedon avulla saadaan myös tietoa ilmenevistä haasteista aiheeseen liittyen. Seuraavissa luvuissa kuvaan

kirjallisuuskatsausta tutkimusmenetelmänä, kerron tutkimusprosessistani ja siitä, miten olen suorittanut aineiston haun ja rajauksen. Tutkimusaineiston analyysimenetelmänä olen käyttänyt sisällönanalyysia. Olen tehnyt aineistonvalinnasta oman taulukon kuvaamaan ja selkeyttämään lukijalle valitsemaani tutkimusaineistoa (liite 1).

7.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tutkimukseni menetelmänä olen käyttänyt kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Koen, että kirjallisuuskatsauksen avulla saan parhaiten vastauksia tutkimuksen alkuperäiseen tarkoitukseen ja tutkimuskysymyksiini. Axelin ja Pudas-Tähkä (2007, 47) kertovat, että kirjallisuuskatsauksessa kootaan yhteen olemassa olevaa tietoa aiheesta ja näin saadaan käsitys siitä miten paljon tutkimustietoa, on jo olemassa tai millaisia ne ovat sisällöllisesti tai menetelmällisesti.

Kirjallisuuskatsausten perustyypeistä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi yleisimmin käytetyistä. Luonnehdinnaltaan sitä voi kutsua yleiskatsaukseksi, ilman tarkkoja ja tiukkoja säännöksiä. Ilmiötä, jota tutkitaan, pystytään kuitenkin kuvaamaan laajasti, sekä luomaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksista luokitteluja. (Salminen 2011, 6.) Kirjallisuuskatsauksen avulla sain kerättyä yhteen tutkittua tietoa erilaisista menetelmistä ja niiden sisällöistä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus antoi tilaa toteuttaa tutkimusta ilman liian tiukkoja säännöksiä, mutta sillä saatiin kerättyä laajasti tietoa tutkittavasta ilmiöstä.

Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on perustellusti luodun kysymyksen avulla kerätä ja analysoida järjestelmällisesti sekä kriittisesti kirjallisuutta aiheesta. Kirjallisuuskatsaus etenee suunnitelmallisesti vaiheittain ja hakuprosessi tulee olla etukäteen suunniteltu. Kirjallisuushaun tavoitteena on löytää mahdollisimman kattavasti aiheeseen liittyvää tietoa ja tutkimuksia. Kirjallisuuskatsauksella osoitetaan, minkä vuoksi tutkittava asia on tärkeä ja miten sillä täydennetään aiempaa tutkittua tietoa. (Routasalo ja Stolt 2007, 58.)

Aiemmista tutkimuksista laadittu katsaus vaatii paneutumista tutkijalta, mutta se opettaa paljon tutkimuksen tekemisestä, itse aiheesta ja lähdetiedon refe-

roinnista. Kirjallisuuskatsauksen laatiminen tarjoaa opiskelijalle hyvän oppimisen mahdollisuuden ja näytön kyvystään suodattaa eri tutkimuksista pääasiat. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2010, 259.) Kirjallisuuskatsaus antoi hienon mahdollisuuden tutustua aiheeseen syvemmin sekä lisätä omaa tietämystä siitä.

7.2 Aineiston hankinta ja valinta

Tässä kappaleessa kuvaan tutkimukseni tiedonhakuprosessia, jossa tuon esiin hakustrategian ja aineiston valinnat. Tutkimuskysymysten muodostamisen jälkeen, tein niiden pohjalta käsitekartan, jossa olivat tutkimukseni aihetta koskevat keskeiset käsitteet. Käsitekartta täydentyi vielä tehtyäni alustavia hakuja ja tutkiessani kirjallisuutta aiheesta. Käsitteet olivat minulle tuttuja ja ajankohtaisia työni kautta sosiaalialan lastensuojelun perhetyössä, mikä helpotti mielestäni aineiston hakua.

Sain opastusta aineiston hakuun tapaamisella XAMK-ammattikorkeakoulun kirjaston informaattikon kanssa, joka antoi lisätietoa eri hakutoiminnoista, tietokannoista ja hakutermien valinnasta. Käsitekartan ja teoreettisen viitekehyksen tarkastelun kautta pääsin tarkemmin käsiksi aiheeseen ja pystyin muodostamaan alustavia hakutermejä. Tein tiedonhakusuunnitelman ja hakustrategian, joiden pohjalta tuon esille yksityiskohtaisesti hakuun liittyvät tekijät ja rajaukset.

Alkuperäistutkimusten haku kohdistetaan niihin tietolähteisiin, joista oletetaan löytyvän tutkimuskysymysten kannalta oleellisin tieto ja haku tehdään kattavasti ja systemaattisesti. Kuhunkin tutkimuskysymykseen tehdään mahdollisimman monipuoliset haut eri hakutermeillä ja -sanoilla. (Routasalo ja Stolt 2007, 58.) Tutkija keskittyy kirjallisuuteen, joka on tutkimuksen kannalta olennaista. Tarkoituksena on näyttää miten ja mistä näkökulmista aihetta on tutkittu aiemmin ja miten työstettävä tutkimus liittyy jo tehtyihin tutkimuksiin. (Hirsjärvi ym. 2010, 121.)

Hamari ja Niela-Vilén (2016, 27) kirjoittavat, että hakulausakkeiden tarkasta suunnittelusta huolimatta löytyy tietokantahauista usein suuri joukko tutkimuk-

sia jotka eivät sovellu tutkimukseen mukaan. Tutkimusten valintaa ohjaa mukaanotto- ja poissulkukriteerit ensin otsikkotasolla, sitten abstraktitasolla ja viimein koko tekstejä tarkasteltaessa. Tarkat muistiinpanot hakuprosessin aikana ovat tarpeen. Hakuprosessi kuvataan katsauksessa niin tarkasti, että sen lukija pystyy sen toistamaan halutessaan.

Hakujen tekemisen aloitin muodostamalla hakutermit tutkimuskysymysten pohjalta tehdyn käsitekartan avulla. Testasin alustavien hakusanojen toimivuutta tietokannossa ARTO, FINNA, Google Scholar, MELINDA, Ebsco ja Medic. Alustavien hakujen perusteella valitsin jatkossa käytettäväksi hakujen tietokannaksi tiedonhakupalvelu FINNAn ja tieteellisten julkaisujen hakupalvelu Google Scholarin. Vaikka Google Scholar antaa haulle valtavan määrän tuloksia, löysin sieltä aineistoa läpikäydessäni merkittävän määrän tutkimukseen sopivaa aineistoa. Siihen saa myös mielestäni sijoitettua joustavasti hakusanoja samaan hakuun tai hakea useamman sanan lausekkeilla julkaisuja. Hakuja tehdessäni hyödynsin sanojen katkaisua, sekä hakusanojen erilaisia yhdistämisistä ja rajauksia AND (ja), OR (tai) ja NOT (ei)-toiminnoilla.

Kirjallisuuskatsauksen hakustrategiaan kuuluu se, että muodostetaan mukaanotto- ja poissulkukriteerit, jotka auttavat relevantin kirjallisuuden tunnistamisessa ja vähentävät puutteellisen tai virheellisen katsauksen mahdollisuutta. Ne myös vaikuttavat siihen, että katsaus pysyy suunnitellussa fokusessa. (Hamari ja Niela-Vilén 2016, 26.) Tarkoituksena hakustrategiassa on tunnistaa kaikki katsauksen kannalta relevantit tutkimukset. (Axelin ja Pudas-Tähkä 2007, 49.)

Määrittelin mukaanotto- ja poissulkukriteerit niin, että lähdin miettimään mikä aineisto palvelee tutkimuskysymyksiä parhaiten. Julkaisukieleksi valitsin suomen, koska ajalliset resurssit eivät olisi sallineet muun kielisten tutkimusten kääntämistä. Kirjallisuuskatsaukseen mukaan valikoitui lapsiperheiden hyvinvointia ja sen mittaamista tai arviointia käsittelevät tieteelliset suomenkieliset tutkimusartikkelit vuosilta 2010-2020. Aikarajaus rajautui siis tutkimuksiin, jotka on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana. Halusin tarkastella aineistoa kattavasti, mutta koin sitä vanhemmat tutkimukset ajankohtaisuudeltaan ja tutkimuksen aiheeseen nojaten liian vanhoiksi tutkimustiedoltaan. Haussa mu-

kaanottokriteereihin kuului se, että tutkimusaihe kohdentui tai liittyi jollain tavalla pienten lasten perheisiin. Lisäksi aineistoa oli hyvä rajata aikamääreellä myös tulosten suuren määrän pienentämiseksi.

Tutkimusten poissulkukriteerit lopullisessa haussa oli se, jos tutkimuksen käsitteinä olivat kouluikäiset tai murrosikäiset lapset sekä aihepiiriin kuuluvat, mutta muut kuin tieteelliset artikkelit, kuten opinnäytetyöt sekä pro-gradut. Poissuljin muut kuin suomenkieliset tutkimusartikkelit. Poissuljettiin myös tutkimukset, joiden julkaisuajankohta oli vanhempi kuin vuosi 2010. Selkeytin mukaanotto- ja poissulkukriteereitä omalla kuviolla (kuvio 1).

Sisäänottokriteerit

- julkaistu vuosina 2010-2020
- suomenkieliset tutkimukset
- tieteellinen tutkimus tai alkuperäistutkimusta käsittelevä artikkeli
- väitöskirjat
- lapsiperheitä käsittelevät tutkimukset, koettuna alle kouluikäiset lapset

Poissulkukriteerit

- aiemmin kuin vuonna 2010 julkaistut artikkelit
- vieraskieliset
- opinnäytetyöt ja pro-gradu työt
- julkaisu ei täytä tieteellisen julkaisun kriteerejä
- tutkimus kohdentunut kouluikäisiin tai murrosikäisiin lapsiin

Kuvio 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

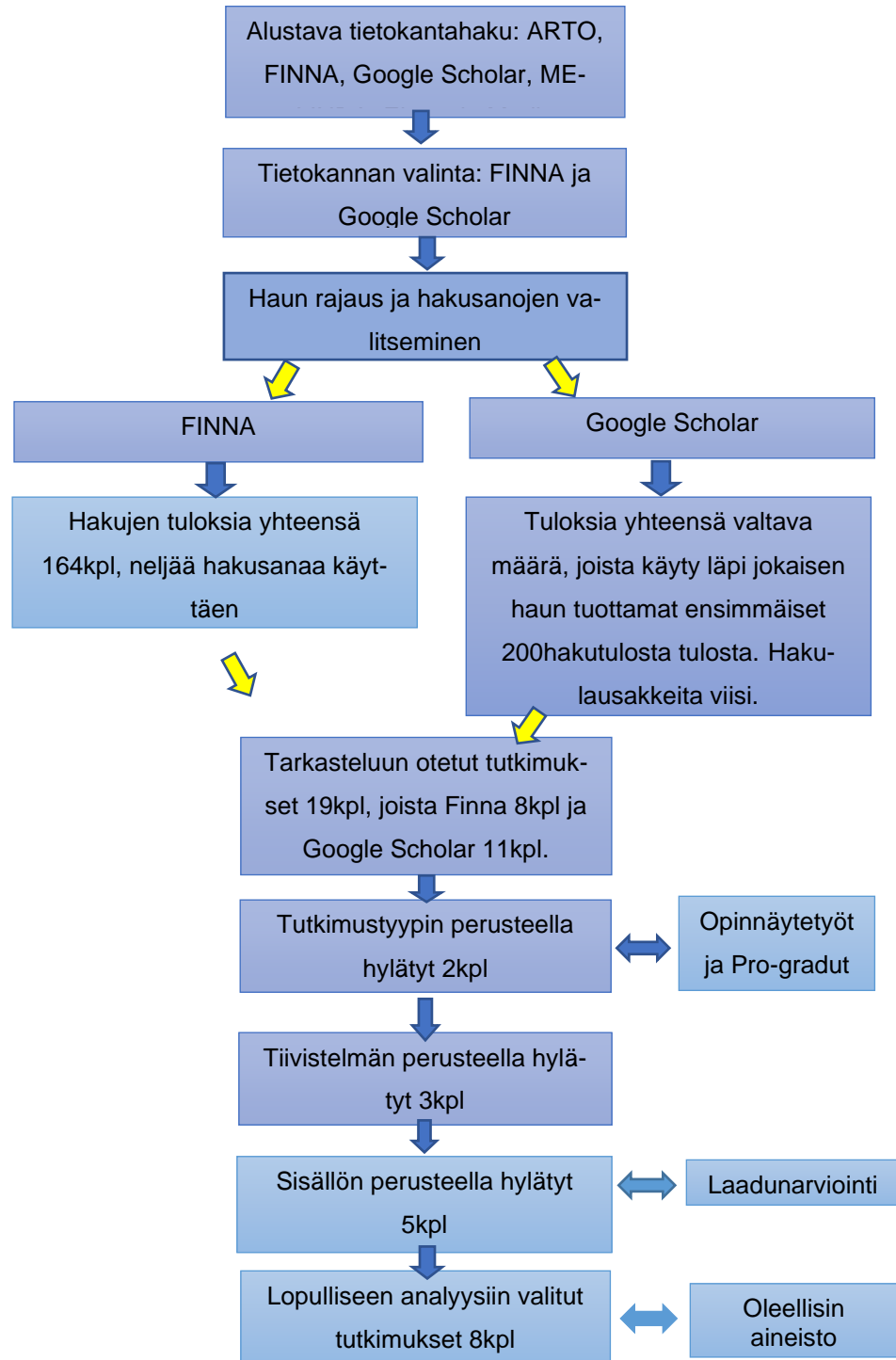
Hakusanat lopullisissa lähteissä olivat seuraavat:

lapsiperheen hyvinvointi, hyvinvointi, perheen hyvinvoinnin arvioiminen, hyvinvoinnin mittaaminen, lapsiperhe ja hyvinvointi, perheen hyvinvoinnin mittaamisen menetelmä

Suoritin lopulliset haut FINNA ja Google Scholar tietokantoihin 10.3.2020. Molempiin hakupalvelun toimintoihin sai rajattua tehtävää hakua vähintään aikarajauksella, joka tutkimuksessani sijoittuu vuosiin 2010-2020. FINNA tietokannasta saatiin tuloksia hakusanoilla (käyttäen sanojen katkaisua ja AND-toimintoa) lapsiperhe* hyvinvointi* 27kpl, menetelmät hyvinvoinnin mitta* 28kpl, perheen hyvinvoinnin arvioi* 29 kpl ja lapsiperheen hyvinvointi AND hyvinvointi 80kpl. Tuloksissa syntyi paljon toistoa.

Toisen haun suoritin Google Scholarilla seuraavilla tuloksilla: perheen hyvinvoinnin mittaaminen 15400 sekä perheen hyvinvoinnin arvioiminen 15500kpl, lapsiperheen hyvinvoinnin mittaaminen 4830kpl, perheen hyvinvoinnin mittauksen menetelmä 14 700kpl, hyvinvointitutkimus perhe 15 400kpl. Näin valtavaa määrää tuloksia en käynyt läpi, vaan tutkin jokaisen haun tuottamat ensimmäiset noin 200 hakutulosta otsikoiden perusteella. Haun perusteella otin tarkasteluun ne viitteet, jotka sopivat sisäänottokriteereihin. Poissuljin heti opinnäytetyöt, sekä aihepiiriin sopimattomat aiheet. Haun perusteella löydettyistä viitteistä karsiutui poissulkukriteereillä suurin osa artikkeleista. Neljä artikkelia oli haussa päällekkäistä, eli toistuivat samoina kahden tietokannan haun tuloksissa.

Valitsin alustavasti otsikoiden tai tiivistelmän perusteella yhteensä 19 viitettä jatkotarkasteluun. Tietokannan FINNA hausta yhteensä 8kpl ja Google Scholarin hausta 11kpl. Näistä kaksi tippui nopeasti pois, huomattuani tarkastelussa niiden olevan AMK-opinnäytetöitä ja kolme tippui pois tiivistelmän perusteella. Niistä ilmeni kohderyhmän painottuvat joko nuorisoon tai ne eivät vastanneet tutkimuskysymyksien asettamiin raameihin. Yksi tutkimus tippui pois, kun ilmeni se olevan tilastoraportti ja yksi artikkeli oli suositus. Jäljelle jäi 12 artikkelia ja väitöskirjaa, joiden sisältöä lähdin lukemaan ja tutkimaan tarkemmin. Koko sisällön läpikäynnin perusteella poissulkukriteerien mukaisesti tippui vielä neljä tutkimusta pois. Näissä tutkimuksissa kohderyhmä oli selkeästi kouluikäiset lapset. Tiivistin tiedonhakuprossin vaiheet yhteen (kuvio 2)

Kuvio 2. Tiedonhakuprosessin kuvaus

Valitsin aineistosta tutkimukseeni oleellisimman aineiston, joita oli lopulta yhteensä 8 tutkimusta. Neljä näistä oli kerätty tiedonhakupalvelu Finnasta ja toiset neljä hakupalvelu Google Scholarista. Tein tutkimusartikkelitaulukon (liite 1.), jossa kuvaan valitsemani aineiston, niiden tekijän, hakulähteen, julkaisun otsikon, aineiston tarkoituksen ja lähteen. Tutkimusten kuvaaminen taulukossa, josta ilmenee niiden tekijä, tutkimuksen tarkoitus, vuosi ja aineisto, helpottaa tutkimusten käsittelyä (Routasalo ja Stolt 2007, 63.) Kiinnitin huomiota

valittujen tutkimusten laatuun, minkä kautta pyrin lisäämään niiden luotettavuutta. Otin huomioon alkuperäisaineiston sisällöt, menetelmien laadun, käytön ja sovellettavuuden. (Routasalo ja Stolt 2007, 62.)

7.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin kautta voidaan analysoida sisältöjä objektiivisesti ja systemaattisesti. Sillä pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Sisällönanalyysin avulla saadaan järjestettyä kerätty aineisto niin, että siitä voidaan tehdä johtopäätöksiä. Aineisto pyritään sisällönanalyysin avulla järjestämään selkeään ja tiiviiseen muotoon, silti kadottamatta sen sisältämää informaatiota. (Sarajärvi ja Tuomi 2018, 86.)

Pelkistin aineistoa teemoittelun kautta. Aineistossa analyysiyksiköt muodostuivat tutkimuskysymysten pohjalta. Tekemäni esimerkki taulukot kuvaavat aineiston sisällönanalyysiä teemoittelua käyttäen (taulukko 1 ja 2). Aineiston analyysin tarkoitus on tehdä yhteenvetoa ja järjestää valittujen tutkimusten tuloksia. Tarkoituksena on tulkita tutkimuksia niiden yhtäläisyyksien ja erojen sekä ryhmittelyn ja vertailun kautta. Lopuksi analyysissä pyritään yksittäisistä tutkimustuloksista muodostamaan yleisempi kuvaus sekä tuoda esille myös ristiriitaiset tulokset. (Hamari ja Niela-Vilén 2016, 2016, 30 – 31.)

Tutkija arvioi, lukee ja selostaa kriittisesti aiempaa tutkimustietoa ja suhteuttaa lähteitä toisiinsa ja omiin tavoitteisiinsa. Lähteitä valitessa, tulkitessa ja referoidessa tutkijan on oltava rehellinen, puolueeton ja huolellinen. Tämän vuoksi tutkijan tulee osoittaa lukijalle tutkimuksissa havaitsemansa ristiriitaisuudet, puutteet sekä näkemuserot. (Hirsjärvi ym. 2010, 260.)

Aineistoa läpikäymällä ja lukemalla lähdin hakemaan niistä vastauksia tutkimuskysymyksiini. Luin tutkimukset useaan kertaan läpi, hahmottaakseni sisältöjä, sekä saamaan riittävän kattavaa kuvaa aineistosta. Tarkastelin tekstiä tutkimuskysymysten pohjalta tehden muistiinpanoja. Tein välillä käsitekarttoja tekstistä nousseista aineistojen yhtäläisyyksistä ja eroista. Tämän jälkeen lähdin pelkistämään aineistosta nousevia tuloksia teemoittelun kautta. Teksteistä

etsin teemoittelua varten erilaisia yhdistäviä ja erottavia tekijöitä. Teemat nousivat luontevasti esille niin aineiston sisällön, kuin tutkimuskysymysten kautta. Tein teemoista tekstinkäsittelyohjelmalla taulukon, jota täydensin jokaisen läpikäymäni aineiston pohjalta. Olen asetellut samaa tutkimuskysymystä vastaavat aihealueet omiin ryhmiin ja tiivistämään niistä nousseet tulokset.

Sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen pois ja pelkistetään alkuperäisdataa. Tämä voi tapahtua esimerkiksi etsimällä yhtäläisyyksiä auki kirjatusta aineistosta etsimällä alkuperäisilmaukset ja pelkistämällä ne. Pelkistämisen jälkeen tehdään aineiston ryhmittely, jossa alkuperäisilmaukset käydään läpi ja etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet jaotellaan omiin ryhmiin ja ne yhdistetään luokiksi, joissa on alaluokka. Nämä alaluokat nimitetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Alaluokkia yhdistelemällä luodaan yläluokkia. (Sarajärvi ja Tuomi 2018, 87.)

Tässä vaiheessa erotin tutkimuskysymysten pohjalta tulosten pelkistykseen luokiteltavan hieman erilaiseksi, koskien kumpaakin tutkimuskysymystä erikseen. Aineistosta nousseita menetelmiä teemoittelin niin, että ensin nostin esiin konkreettisen menetelmän, sen jälkeen avasin, miten asiaa tutkitaan, jonka jälkeen teemoittelin ne alaluokkaan ja yläluokkaan. Valitsemistani kahdeksasta aineistolähteestä nousi monista niistä useampi menetelmä, jotka katsoin soveltuvan tutkimusaiheeseen. Analyysiprosessin etenemistä ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla kuvaa (taulukko 1), jossa yläluokkana ”perheen hyvinvointi”.

Yläluokka	Alaluokka	Miten tutkitaan	Menetelmä
Perheen hyvinvointi	Perheen toimintakyky ja voimavarat	Perheen toimintakyky ja sen muutoksen seuranta	Lastensuojelun vaikuttavuusmittari
		Lasten kaltoinkohtelun riskin arviointi	BCAP- Brief Child Abuse - Lasten kaltoinkohtelun riskiä arvioiva mittari
		Arviointi perheen voimavaroista, vahvuuksista ja vaikeuksia suhteessa lapsen tarpeisiin	Perhearviointi (The Family Assessment)
		Perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä	Suomen mielenterveysseuran perhearviointi

	Perheen vuorovaikutus	Perheen rakenteelliset ja organisatoriset ominaisuudet perheenjäsenten välisessä vuorovaikutuksessa	Mc Master FAD-Family Assessment Device-Mittaristo
		Strukturoidut vuorovaikutuksen arviointi- ja työskentelymenetelmät	MIM, VVMCI ja FAST

Taulukko 1. Aineiston analyysiesimerkki - menetelmät

Toista tutkimuskysymystä millaisia haasteita lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin liittyy, lähdin analysoimaan aineistosta nousseiden lauseyksiköiden kautta. Valitsin lausekokonaisuuden tai lauseen alkuperäistekstistä ja merkitsin sen tekijän ja tekstin sivunumeron taulukkoon. Tarkistin vielä tekstistä oliko lauseen asiayhteys oikea, verraten tutkimuskysymykseeni. Lauseet pelkistin ensin yksinkertaisempaan ilmaisumuotoon, jonka jälkeen ryhmittelin ne etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Sen jälkeen luokittelin ne alaluokkiin, jotka nimesin niiden sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Yhdistin analyysin kautta esiin nousseet aiheet omiksi kokonaisuuksiksi kategorioihin ja merkitsin niille lopuksi yläluokan. Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla analyysia ja tulosten ja aineiston yhteyttä kuvaa yläkategoria: menetelmien kehittäminen (taulukko 2).

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
"Voidaan ensinnäkin todeta, että mittarien kehittäminen on pitkä prosessi, jossa toimivin versio löytyy vasta useampien testausten ja kehitysvaiheiden jälkeen." (Aaltio 2015, 98).	Mittarien kehittäminen on pitkä prosessi, jossa tarvitaan useita testauksia ja kehitysvaiheita.	Mittareiden testaaminen	MENETELMIEN KEHITTÄMINEN
"Standardoidut mittarit edellyttävät massiivista testaamista, jonka tuloksena saadaan niiden tärkein ominaisuus: mittareiden soveltuvuus suunniteltuun käyttöön." (Linnakangas, Paasio, Seppälä&Suikkanen 2015, 409).	Standardoidut mittarit edellyttävät testaamista, josta saadaan tulos mittareiden soveltuvuudesta suunniteltuun käyttöön.		
"Monistakaan kyselylomakkeista ei saa rakennettua mittareita, koska kysymykset ovat liian epämääräisiä ("mikä on työtyytyväisyytesi") tai käytetyt asteikot eivät ole vertailukelpoisia (jollekin ihmiselle kouluarvosanan 7 merkitys on	Kyselylomakkeista ei saa rakennettua mittareita kysymysten epämääräisyyden vuoksi tai käytetyt asteikot ei ole vertailukelpoisia.	Menetelmien sisällön epämääräisyys tai vertailukelvottomuus	

sama kuin toiselle 9)." (Linna-kangas, Paasio, Sep-pälä&Suikkanen 2015, 409).			
---	--	--	--

Taulukko 2. Aineiston analyysiesimerkki - haasteet

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tuon esille kirjallisuuskatsauksen myötä esiin nousseet tulokset ja jaottelen ne tutkimuskysymysten perusteella kahteen osioon. Tutkimuskysymykset työssä olivat: millaisilla menetelmillä lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida sekä millaisia haasteita hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin liittyy. Tuon kirjallisuuden ja tutkimusten avulla tuloksissa esiin hyvinvoinnin mittaamisen ja arvioinnin menetelmiä ja omassa kappaleessa siihen liittyviä aineistosta nousseita haasteita. Tulokset kokoavat yhteen tietoa eri menetelmistä, mitä niissä mitataan tai arvioidaan, mikä niiden tarkoitus on ja kenelle ne on suunnattu. Tuloksissa esitetään myös mittaamisen ja arvioinnin menetelmien yhtäläisyyksiä ja eroja, joita on analysoitu teemoittelua apuna käyttäen (liite 3). Mittaamisen ja arvioinnin haasteita tuon myös esille aineistosta tehdyn teemoittelun avulla (liite 4).

8.1 Menetelmiä lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin

Mittaamisen ja arvioinnin menetelmiä valikoitui tutkimuksista tutkimuskysymyksen ja rajausten jälkeen analyysiin yhteensä 16 kappaletta. Tarkastelin niitä teemoittelun kautta, järjestäen ne kohderyhmän ja tutkittavan ilmiön mukaan ala- ja yläluokkiin (liite 3). Yläluokkina on perheen hyvinvointi, lapsen hyvinvointi ja vanhemman hyvinvointi. Alaluokiksi nousi perheen toimintakyky ja voimavarat, perheen vuorovaikutus, lapsen subjektiivinen kokemus omasta hyvinvoinnista, arviointi lapsen näkökulmasta, haasteet lapsen käyttäytymisessä ja vanhemmuuden voimavarat. Tuloksissa tarkastelen menetelmiä näiden luokitusten kautta. Alussa esittelen taulukon, johon olen koonnut aineistosta nousseet menetelmät yhteen.

MENETELMÄT:

PERHEEN HYVINVOINTI	LAPSEN HYVINVOINTI	VANHEMMAN HYVINVOINTI
Lastensuojelun vaikuttavuusmittari	CPRS-The Conners' Parent rating scale	PIC-Parental Investment in Children
BCAP- Brief Child Abuse - Lasten kaltoinkohtelun riskiä arvioiva mittari	CAF-Common Assessment Framework	Lastensuojelun vaikuttavuusmittari
Perhearviointi (The Family Assessment)	Lastensuojelun vaikuttavuusmittari	Perheen voimavarojen arviointi
Suomen mielenterveysseuran perhearviointi	Lapsikeskeinen tilannearviointi-malli	Lapsen elämäntilanteen kartoitus-malli
Mc Master FAD-Family Assesment Device-Mittaristo	Hyvinvointi kysely- ja haastattelu lapsille	
MIM, VVMCI ja FAST	Lapsen elämäntilanteen kartoitus-malli	

Taulukko 3. Mittaamisen ja arvioinnin menetelmät

Perheen hyvinvoinnin mittaamisen ja arvioinnin menetelmistä nousi esiin teemat: perheen toimintakyky ja voimavarat ja perheen vuorovaikutus.

Lastensuojelun vaikuttavuusmittarin lähtökohtana on perheen toimintakyvyn ja sen muutosten seuranta. Siinä tarkastellaan mittari-lomakkeiston avulla perheen toimintakykyä kokonaisuudessaan eli myös potentiaaliset riskitekijät ja niistä aiheutunut kuormitus. (Aaltio 2015, 4.) Mittarilla saadaan esille sellaista hyvinvointitietoa koskien lastensuojelun asiakasperheitä, mitä ei voi olemassa olevista asiakasrekisteritiedoista saada esille (Aaltio 2015, 94.)

BCAP (Brief Child Abuse Potential) on mittari, jonka avulla arvioidaan lasten kaltoinkohtelun riskiä. Perheessä esiintyvää riskiä tai riskitekijöitä voidaan määrittellä useasta näkökulmasta mittarin sisältämällä eri ulottuvuuksilla. Mittarin avulla voidaan tuoda esille taloudellista puutteellisuutta, onnettomuutta, ongelmia sosiaalisissa suhteissa, riitaisuutta, ahdistusta, ajattelun joustamattomuutta tai yksinäisyyttä. Lomakkeen avulla voidaan saada esille myös asioita, joita vanhempi ei näe huolena tai ongelmana. Mittarin avulla vanhemmalla on mahdollisuus kertoa huolistaan. (Rantanen ja Paavilainen 2018, 13, 18.)

Perhearviointi (The Family Assessment) on laadittu CAF-mallin työvälineeksi, mutta sitä voi käyttää itsenäisenä osana. Malli on käyttökelpoinen kaikille,

jotka arvioivat työssään perheitä. Tavoitteena perhearvioinnissa on arvioida perheen vahvuuksia, voimavaroja sekä vaikeuksia suhteessa lapsen tarpeisiin. Työntekijä voi mallin avulla järjestelmällisesti kuvailla, havainnoida ja tehdä arviota perheen kyvystä turvata lapsen hyvinvointia ja sitä heikentäviä ja vahvistavia tekijöitä. (Aaltio 2016, 161.) Tarkastelun kohteena mallissa on perheen toimintakyky, miten perhe selviytyy perhe elämän paineista ja miten se vastaa lapsen tarpeisiin. Perheen vuorovaikutuksen eri osa-alueita tarkastellaan ja arvioidaan perhearviointilomakkeen asteikolla. (Aaltio 2016, 162.)

Erilaisiin mallinnetut vanhemmuuden ja vuorovaikutussuhteen arvioimisen menetelmiin kuuluu Suomen mielenterveysseuran perhearviointi, sekä strukturoidut vuorovaikutusarviointit MIM, VVMCI ja FAST. (Alatalo, Lappi ja Petrelius 2017, 39 – 40.)

McMaster FAD -mittaristo (Family Assessment Device) kuvaa perheenjäsenten välisen vuorovaikutuksen rakenteellisia ja organisatorisia ominaisuuksia ja se rakentuu teoriaan mistä perheen toimintakyky muodostuu. FAD sisältää väittämiä, joka koskevat perheen toimintatapoja. Perheenjäseneet esittävät näihin omat kantansa. (Broberg 2010, 90; Linnakangas, Paasio, Seppälä ja Suikkanen 2015, 410 – 411.) Mittari sisältää kuusi vuorovaikutuksen ulottuvuutta kuvaavaa osiota, sekä yksi yleinen osio, joita vanhemmat arvioivat suhteessa heidän perheeseensä. Osiot ovat ongelmanratkaisu, joka kuvaa perheen valmiutta käsitellä kohdata ja ratkaista ongelmia, perheen kommunikaatio sekä työnjako ja roolit. Tunneherkkyys-osiossa ilmenee negatiivisten ja positiivisten tunteiden ilmaisu perheessä ja läheisyys-osiossa pyritään kuvaamaan perheenjäsenten keskinäistä suhdetta. Käyttäytymisen kontrolli-osiossa arvioidaan perheenjäsenten käyttäytymisstandardeja ja viimeisessä osiossa perheen yleistä toimintakykyisyyttä pyritään ilmentämään. (Broberg 2010, 90.)

Aineistosta nousi esille teemana **lapsen hyvinvointi** ja sen sisällä lapsen subjektiivinen kokemus omasta hyvinvoinnistaan, arviointi lapsen tilanteen näkökulmasta, lapsen käyttäytymisen haasteet ja niiden kautta luokitellut menetelmät.

The Conners' Parent Rating Scale (CPRS) on vanhempien täytettäväksi tarkoitettu arviointiväline, jonka avulla voidaan kartoittaa lapsen käyttäytymisongelmia. Lapsen häiritsevä käyttäytyminen on jaettu seuraaviin ryhmiin: kognitiiviset ongelmat, vastustaminen, ylivilkkaus/impulsiivisuus, ujous/arkuus, perfektionismi, sosiaaliset ongelmat ja psykosomaattiset ongelmat. (Broberg 2010, 93.)

CAF-Common assessment Framework-malli on kehitetty ammattilaisten yhteiseksi lapsen tilanteen laaja-alaiseksi arviointivälineeksi. Lähtökohtana mallissa on vastasta lapsen kehityksellisiin tarpeisiin. Mallissa tarkastellaan vanhemmuutta, lapsen kehitystä, vanhempien elämänhallintaa ja terveyttä, tukiverkostoja, perhehistoriaa sekä huono-osaisuuteen yhteiskunnallisesti vaikuttavia tekijöitä. (Hietämäki, Jaakola, Petrelius ja Tulensalo 2016, 15.) Mallissa tärkeänä koetaan lapsen kehityksellisten tarpeiden nostamista esiin ja lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavan tiedon laajaa kokoamista niihin vaikuttavista tekijöistä. (Hietämäki ym. 2016, 8.) Mallissa on kolme kattoteemaa, jotka ovat: vanhempien mahdollisuudet vastata lapsen tarpeisiin, lapsen kehitykselliset tarpeet ja perhe- ja ympäristötekijät. Ydinlomakkeistossa on huomioitu lasten eri ikäkaudet kohdennetuilla lomakkeilla lapsen iän mukaan. (Aaltio 2016, 160.)

Lapsikeskeinen tilannearviointi –malli on kehitetty lastensuojelun käyttöön ensisijaisesti. Siinä korostuu lapsen arkiset toimintaympäristöt sekä lapsen kokemukset niistä. (Hietämäki ym. 2016, 15.) Mallissa käsitellään teemoja laajasti koskien lapsen elämään kuuluvia asioita kotona ja sen ulkopuolella. Näkökulmana on vanhemman ja lapsen kokemustiedon kerääminen. Tietoa kerätään systemaattisesti läpikäymällä eri teemoja, jotka ovat merkittäviä lapsen arjen hyvinvoinnin kannalta. Työntekijä tapaa lasta useasti ja tarkoitus on muodostaa kokonaisnäkemystä lapsen elämäntilanteesta ja hänen kokemasta arjesta kartoittamalla osa-alueina kotia, vapaa-aikaa, elämää, tunteita ja minäkuvaa. (Aaltio 2016, 167 – 168.)

Lastensuojelun perheen toimintakykymittariin kuuluu lapsen itsearviointilomake. Asiakkaille tarjoutuu Itsearviointilomakkeella mahdollisuus oman hyvinvoinnin ja perhetilanteen arviointiin. (Aaltio 2015, 19.) Lapsen itsearviointi lo-

makkeen kautta lapsi voi tuottaa tietoa kantamastaan huolesta ja omista sosiaalisista tukiverkostoistaan työntekijälle. Työntekijä voi täyttää lomakkeen lapsen kanssa tai lapsi täyttää sen itsenäisesti. (Aaltio 2015, 85.)

Helavirta (2011) on tarkastellut väitöskirjassaan mistä hyvinvointi rakentuu lasten käsityksissä sekä millaisia metodologisia haasteita lasten hyvinvointitiedon tutkimiseen liittyy. Haastattelu menetelmänä mahdollistaa ja antaa tilaa yllätyksellisille ja ennakoimattomille vastauksille. Lapsen haastattelussa näihin tarttuminen ja eteenpäin vieminen vaatii jatkokysymisen ja kuulemisen herkkyyden taitoa haastattelijalta. Lapsen tapa tuottaa tietoa voi olla pomppivaa, liikkeen ja kehon kautta tapahtuvaa ja asiasta toiseen pomppivaa. Lapset ehtivät sanoa pienessä ajassa paljon ja siirtyvät nopeasti asiasta toiseen, niinpä haastattelussa on hyvä huomioida avoimuuden säilyttäminen tilanteessa ja ettei ohjaile kysymyksillä liikaa lapsen kerrontaa. Avoimet kysymykset osoittautuivat hyväksi kysymysmuodoksi. (Helavirta 2011, 61 – 61.)

Lapsenhaastattelun tueksi oli rakennettu teemarunko, minkä kautta päästiin lapsen kanssa keskustelemaan kodista tilallisena, kokemuksellisena, sosiaalisena ja materiaalisena/esineellisenä paikkana. Lasten kanssa keskusteluun sisältyi erilaisia hänen elämänsä liittyviä asioita, kuten esimerkiksi omasta paikasta kotona, kodin säännöistä, velvollisuuksista ja oikeuksista. Keskustelujen tukena käytettiin myös piirtämistä ja sadutusta menetelmänä. Piirrosta hyödyntäen keskusteltiin muun muassa kodin sosiaalisesta toiminnasta. Sadutuksessa lapsille luettiin sadun alku, jota he jatkoivat ja jonka jälkeen satu luettiin kokonaisuudessaan antaen lapselle mahdollisuuden muuttaa sitä vielä loppuksi. Lapsen tapaaminen useamman kerran mahdollisti aiheisiin palaamisen ja niiden täydentämisen jatkamalla keskusteluja. (Helavirta 2011, 49.)

Vanhempien hyvinvointia tarkasteltaessa menetelmien kautta nousi teemaksi vanhemmuuden voimavarat.

PIC (Parental Investment in Children) on vanhempien sosioemotionaalista suhtautumista lapseen mittaava mittari, jossa on 24-kohtainen kysely. Vanhemmuutta mitataan oman kokemuksen näkökulmasta ja siitä, miten vaativaksi vastaaja vanhempana olemisen arvioi. Neljä eri osa-aluetta sisältää kohdat: vanhemmuudesta saatu ilo, vanhemman roolin hyväksyminen, lapsesta

erossa olemiseen liittyvät huoli sekä sensitiivisyys. Näkemys johon mittari perustuu, on sosioemotionaalinen osallistuminen, joka sisältää seikat: miten sensitiivinen vanhempi on lapsen tarpeille, miten huolissana vanhempi on lapsen hyvinvoinnista, missä määrin vanhempi kokee iloa vanhemmuudesta ja lapsensa kanssa olemisesta ja miten vanhempi on hyväksynyt roolin vanhempana. (Broberg 2010, 91.)

Itsearviointilomakkeilla tarjotaan mahdollisuus asiakkaille arvioida itse omaa hyvinvointiaan sekä perheen tilannetta. (Aaltio 2015, 19.) Vanhemman itsearviointilomakkeeseen kuuluu eri osioita. Osioissa vanhemmalla on mahdollisuus tuoda esiin omat huolenaiheet perheen tilanteesta. Ensimmäinen aihealue on omat huolenaiheet, joka koostuu väittämistä koskien jaksamiseen vanhempana, lapsen toisen huoltajan hyvinvointiin, lapsen hyvinvointiin ja koko perheen tulevaisuuteen. Toisessa osiossa kartoitetaan vanhemmuutta ja voimavaroja, sisältäen vanhemman arviota vanhemmuudesta ja saatavilla olevista palveluista ja avusta. Kolmanneksi kartoitetaan vanhemman koettua hyvinvointia sisältäen mielialan ja terveyden. (Aaltio 2015, 53 – 57.)

Lapsen elämäntilanteen kartoitus-malli on kuvaus työskentely -ja arviointiprosessista. Kartoitusmallin teemoja ovat lapsi ja lapsen arki, lapsen verkostot, huolenpito ja kasvatus ja asuinolosuhteet. Arvioinnin teemat mallissa perustuvat vanhempien omiin valmiuksiin, joihin kuuluu kyky suojella ja hoivata lasta, lapsen yksilöllisen kehityksen tukeminen, lapsen läheisten ja tärkeiden ihmissuhteiden turvaaminen sekä yhteistyön tekeminen lapsen asioissa. Suomessa kehitetyssä mallissa tiivistetyt teemat arvioinnissa ovat: perhe ja tärkeät ihmiset, lapsi/nuori ja perheen arki, vanhemmuus ja vanhempana oleminen sekä lapsen tarpeet. Mallissa korostetaan myös lapsen arkisia toimintaympäristöjä ja hänen kokemuksiaan niissä. (Hietamäki ym. 2016, 15 – 17.) Arvioinnissa tarkastelun kohteena on vanhemman vahvuudet ja toisaalta muutostarpeet ja miten vanhemman valmiuksien toteutuminen näkyy lapsen elämässä. (Aaltio 2016, 166.)

Neuvolatyössä käytetty vauvaperheen arjen voimavarat -lomaketta, joka soveltuu vanhempien kanssa käytettäväksi lapsen ensimmäisenä elinvuotena ja on helpokäyttöinen. Voimavaralomakkeen käyttöön liittyy myös voimavara-

lähtöinen haastattelu, jossa käytetään avoimia kysymyksiä niin, että vanhemmat tunnistaisivat omat voimavaransa sekä niitä kuormittavat tekijät. (Hakulinen, Laatikainen, Mäki ja Wikström 2017, 129 – 130.) Lähtökohtana perheen hyvinvoinnin selvittämisessä ovat lasten ja vanhempien kuvaukset perheen tilanteesta, tarpeistaan, huolista ja voimavaroista. Strukturoitujen kyselylomakkeiden avulla voidaan osittain selvittää perheen elinoloja, vanhempien hyvinvointia ja terveyttä, parisuhdetta ja vanhemmuutta. (Hakulinen ym. 2017, 127.)

8.2 Haasteet hyvinvoinnin mittaamisessa ja arvioinnissa

Alkuperäisaineistosta nousi teemoittelulla esiin kuusi yläkategoriaa kuvaamaan haasteita (Liite 4.). Yläluokat ovat: taustatiedot ja ymmärrys aiheesta, osaaminen menetelmien käytössä, menetelmien kehittäminen, menetelmien käyttäminen tiedon tuottajina, tiedonkeruu sekä tiedonkeruu lapsilta. Tutkimuksessa olen tarkastellut haasteita mittareiden arvioinnin käyttöön ottoon ja sitä kautta myös niiden kehittämisen näkökulmasta. Millaisia asioita on hyvä huomioida otettaessa käyttöön erilaisia mittareita tai arviointitapoja- tai malleja.

Mitattavan ilmiön taustaa ja käsitteistöä tulisi ymmärtää, sitä miten se ilmenee käyttäytymisessä ja ymmärtää hyvinvoinnin riskien vakavuuden tai määrittelyn. (Linnakangas, Paasio, Seppälä ja Suikkanen 2015, 408 – 409, 412.) Hyvinvointitutkimuksissa tiettyjen osa-alueiden tutkiminen on koettu haastavaksi, kuten hyvinvoinnin positiivisen puolen arviointi ja mittaaminen. (Aaltio 2015, 95.) Perheen arvioinnissa on ymmärrettävä taustatekijöistä ja asioita, jotka voivat vaikuttaa tilanteeseen tai voivat olla joidenkin asioiden seurausta. (Aaltio 2016, 161.)

Lomakkeiden ja mittareiden käyttö vaatii niihin tutustumista ennalta, selkeitä ohjeita, koulutusta tai jopa työhjoausta. (Aaltio 2015, 15, 96; Paavilainen ja

Rantanen 2018, 14; Hakulinen ym. 2017, 4; Aaltio 2016, 175.) Arvioinnin subjektiivisuuden vuoksi, yksiselitteinen ohjeistaminen siihen on hankalaa ja mittareiden käyttäminen on koettu työlääksi tavaksi hankkia tietoa. (Aaltio 2015, 16, 19.)

Arviointityön viitekehystä, käytettäviä menetelmiä olisi hyvä jäsentää. Ymmärrys yhtenäisistä käsitteistä arviointityössä on hajallaan eri ja sitä toteutetaan liian kevyesti liian vähäisellä ammattiosaamisella. (Alatalo ym. 2017, 36, 39.) Lomakkeiden käyttö edellyttää sisällöntuntemusta ja erilaisten menetelmien käyttöä ja toiminnallisuuden hyödyntämistä esimerkiksi lasten kanssa tehtävässä lomakkeessa. (Aaltio 2015, 20; Hakulinen ym. (toim.) 2017, 4.)

Mittareiden kehittämisprosessi on pitkä ja vaatii useita testauksia. Pitkän testaamisen kautta löydetään toimivin ja suunniteltuun käyttöön soveltuvin versio. (Aaltio 2015, 98; Linnakangas ym. 2015, 409.)

Kyselylomakkeiden testaaminen on erityisen tärkeää, kun ne on suunnattu lapsille. Kysymysten käsitteissä tulee kiinnittää huomiota tuttuuteen, konkretiaan, ymmärrettävyyteen sekä lapsen ikätasoon ja toimintakyvyn osa-alueisiin. (Helavirta 2011, 60; Aaltio 2015, 21.)

Asiakkaan tilanteen heterogeenisyyden tavoittaminen mittareiden avulla on vaikeaa. (Aaltio 2015, 21.) Perhetutkimuksissa on haastavaa perheen suora mittaaminen ja kokonaistilanteen kartoittaminen vaatisi usein systemaattista arviointia ja laadullista tutkimusta. (Broberg 2010, 213; Rantanen ja Paavilainen 2018, 8.) Yleinen väärinkäsitys on sekoittaa toisiinsa eri mittarit, kuten prosessimittarit, asiakastyytyväisyys ja vaikuttavuusmittarit eli varsinaiset asiakkaan hyvinvointia kuvaavat mittarit. (Linnakangas ym. 2015, 409.)

Kokonaisvaltainen perheen tilanteen kartoittaminen vaatii niin riski- ja kuormitustekijöiden, kuin voimavarojen ja lapsen hyvinvointia suojaavien tekijöiden kartoittamista. Vanhemman toiminnan eroja tulisi kartoittaa molemmille annetuilla omilla lomakkeilla. (Aaltio 2015, 12, 18). Hyvinvoinnin muutos perheessä olisi tärkeää havaita, mutta näitä havaintoja on haastavaa kerätä keskustelujen menetelmällä ja siihen tarvitaankin luotettavia ja tarkkoja välineitä, kuten standardisoituja mittareita. (Linnakangas ym. 2015, 412 – 413.) Perheen voi-

mavaroja tutkittaessa ja niihin liittyen perheen ihmissuhdeverkostojen tarkasteluun, kyselyaineisto ei ole usein riittävä perheen näkemysten kuvaamiseen. (Broberg 2010, 85.)

Hyvinvointitiedosta, joka liittyy vaikeuksiin ja huoliin vaietaan usein erityisesti viranomaisille ja asiakkaan henkinen huonokuntoisuus voi vaikuttaa siihen, ettei hän pysty, osaa tai halua vastata esimerkiksi kyselylomakkeisiin. (Aaltio 2015, 20; Helavirta 2011, 68.) Arvioinnin tulisi perheestä tuntua mahdollisuudelta tutkia perheen tilannetta yhdessä, eikä ammattilaisten arvioinnin kohteena olemiselta. Tutkimuksen heikkous voi olla se, jos perheen tilanne on vain yhden henkilön esittämä ja perheen äidit vastaavat useimmin kyselylomakkeisiin. (Alatalo ym. 2017, 38-39; Broberg 2010, 214.) Vanhempien näkemykset saattavat erota toisistaan tarkasteltaessa perheen tilannetta. (Hakulinen ym. 2017, 131.)

Lasten hyvinvointitiedon tavoittamiseen liittyy erityisiä ehtoja ja siihen vaikuttaa erilaiset asiat. (Helavirta 2011, 27, 82.) Tiedon tuottamiseen lapselta vaikuttavat hänen kognitiiviset taitonsa, psyko-sosiaaliset sekä biologiset valmiudet. Lapselle asettuu myös erilaisia tietämisen tapoja, paikkoja ja mahdollisuuksia liittyen ikään, sukupuoleen sekä temperamenttiin. (Helavirta 2011, 27.) Hyvinvointiarviot, jotka koskevat lapsia, keskittyvät yleensä aikuisten tuotamiin ajatuksiin lasten arjesta. Tutkimustyössä lasten oma näkemys on saanut vain vähän huomiota. (Broberg 2010, 215).

9 TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa tarkastelen kirjallisuuskatsauksen tuottamaa tietoa ja sen merkitystä. Tutkimuksessa haettiin tietoa siitä, millaisilla menetelmillä lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata ja arvioida, sekä millaisia haasteita siihen liittyy. Hyvinvointi käsitteenä sisältää useita eri käsitteitä ja hyvinvoinnin suuntauksia. Keskityin tutkimuksessa sosiaaliseen ja subjektiiviseen hyvinvointiin. Lähes kaikissa tutkimuksissa menetelmien tekijänä oli ajateltu olevan ammattihenkilö, joka työnsä puolesta arvioi perheiden hyvinvoinnin tilaa, kuten esimerkiksi lastensuojelun työkenttä.

Kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi, että perheiden hyvinvoinnin mittaamiseen ja arviointiin on kehitetty useita erilaisia menetelmiä, joihin sisältyy muun muassa lomakkeita, väittämiä, kyselyitä, haastatteluja jne. Niissä pyritään kartoittamaan perheen voimavaroja, vuorovaikutusta, hyvinvoinnin tilaa ja riskitekijöitä. Joissain menetelmissä pyritään myös seuraamaan perheen hyvinvoinnin muutoksia. Tutkimuksesta kävi ilmi standardoitujen ja strukturoitujen mittareiden käytön tarve perheiden hyvinvoinnin mittaamiseen, perinteisten havaintoihin perustuvien arviointitapojen rinnalle. Useat menetelmät on kehitetty lastensuojelun tarpeesta arvioida perheen hyvinvoinnin tilaa. Aineistosta kävi ilmi, että niin Suomessa kuin maailmalla on kehitetty useita erilaisia mittareita ja menetelmiä. Kuitenkin niiden käyttöönotto suotaisiin olevan aktiivisempaa ja että niihin sitouduttaisiin työpaikoilla ja eri yksiköissä. Tämä on ollut yksi yleinen haaste mittareiden käyttöönotossa.

Useissa menetelmissä arvioidaan ja mitataan vanhemman voimavaroja, kykyä vastata lapsen tarpeisiin tai vanhemman vahvuuksia ja muutostarpeita. Hyvinvointia mittaavat menetelmät ottavat usein huomioon vanhemman mielipiteen ja sitä kautta arvioidaan perheiden hyvinvointia kokonaisuudessaan. Monissa mittareissa lapsen hyvinvoinnin tilannetta arvioitiin vanhempien mielipiteen ja vastausten perusteella. Kuitenkin vanhemmilta saadaan tuotettua laaja-alaista ja moninaista tietoa, jota voidaan hyödyntää arvioidessa hyvinvoinnin eri osaluokkia. Vanhempien kautta voidaan arvioida muun muassa lapsen kaltoinkohdellun riskiä tai lapsen turvallisen elinympäristön ja hyvinvoinnin turvaamista. Haasteena tiedon tuottamisessa voi olla se, että vanhempien mielipiteet eroavat toisistaan tai on tutkittu vain yhden vanhemman mielipidettä. Tutkimuksessa ilmeni myös, että perheisiin kohdistuvissa kyselyissä usein äiti on se, joka aktiivisimmin vastaa kyselyihin. Tällöin hyvinvointi tieto jää hyvin yksipuoliseksi, eikä tavoita muiden perheenjäsenten mielipiteitä tai tilannetta.

Tutkimusten perusteella perheen hyvinvoinnin määrittely on hyvin kokonaisvaltaista perheen ja sen jäsenten tilanteen tarkastelua. Perheenjäsenten roolit, vuorovaikutus ja perhesuhteet vaikuttavat hyvinvointiin olennaisesti ja niitä arvioidaankin monissa menetelmissä. Perheen dynamiikassa voi olla hyvinkin haastavia tekijöitä, jolloin ei ole ihan yksinkertaista tavoittaa perheen hyvinvoinnin tilannetta. Yhdessä tutkimuksessa tarkastellaan lapsen käyttäytymisongelmia, koska sellaisen ilmettyä, asia vaikuttaa kokonaisuudessaan koko

perheen hyvinvointiin ja vanhempien voimavaroihin. Lapsen haastava käytös voi johtaa koko perheen uupumukseen ja ristiriitoihin.

Tutkimuksessa tuli esille lasten subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamisen tarpeellisuus ja tärkeys. Siihen on kehitetty myös omia mittareita, joiden kautta lapsen ääni pääsee kuuluville. Menetelmissä arvioidaan, kuinka lapsi kokee oman hyvinvointinsa, toimintaympäristönsä, arjen ja elämänsä. Varsinkin pienten lasten kohdalla vanhempien tuottama hyvinvointitieto on usein ainut tiedonsaannin väylä perheen hyvinvoinnin tasosta. Koulu ja murrosikäisille suunnattuja menetelmiä näyttäytyi olevan enemmän, koska sen ikäiset osaavat paremmin tuottaa niin kirjallista, kuin sanallista tietoa. Tässä tutkimuksessa keskityttiin kuitenkin alle kouluikäisten lapsen tuottamaan hyvinvointitiedon keräämisen menetelmiin. Menetelmistä osassa nousi esiin mielestäni positiivisena seikkana juuri pienille lapsille kehitetyt lomakkeistot ja arviointimenetelmät. Niitä tulisi kuitenkin edelleen kehittää lisää, juuri kohdennetusti pienemmille lapsille. Pienten lasten hyvinvoinnin subjektiivinen tieto on vaikea saavuttaa ja siihen tarvitaan kohtaamista, luottamusta ja erilaisia käytännön osaamisen keinoja. Lasten tuottama suullinen tieto voi olla hyvin asiasta toiseen hyppivää, he eivät ymmärrä käsitteistöä tai ymmärtävät sen väärin. Lasten tuottama tieto on myös non-verbaalista, joka ilmenee liikkeenä tai eri asioita hyödyntäen. Menetelmissä nämä keinot näkyivät toiminnallisten menetelmien osaisena ja esimerkiksi lapsella piirtämisenä ja sadutuksena. Yhdessä mukaan ottamassani tutkimuksessa käsitettiin sitä, mistä hyvinvointi rakentuu lasten käsityksissä ja miten sitä voidaan tutkia. Tässäkin tutkimuksessa nuorimmat vastaajat olivat 5-vuotiaita lapsia ja siinä pohdittiin pienten lasten hyvinvointitiedon tuottamisen vaikeutta. Tuloksista ilmenee, että pienten lasten kohdalla on kiinnitettävä huomiota kysymyslomakkeissa käsitteisiin, ymmärrettävyyteen ja konkretiaan. Mielestäni on tärkeää tutkia lasten hyvinvointinäkemyksiä ja kuulla lapsen ääntä hänen tilanteestaan ja elämästään. Tämä vaatii kuitenkin erilaisia keinoja, toimintatapoja ja aikaa.

Tutkimusta tehdessä ilmeni hyvinvoinnin mittaamisen vaikeus ja sen subjektiivisen puolen tarkastelun haasteet. Hyvinvointi on aina subjektiivinen kokemus ja se muuttuu eri asioiden vaikutuksesta elämässä. Saatujen tulosten perusteella myös hyvinvoinnin positiivista puolta sen vaikutuksia voi olla hankala

tutkia. Enemmän onkin tutkittu haasteita ja niiden vaikutuksia. Perheen arvioinnissa olisi myös tärkeää ymmärtää mistä huonot suhteet voivat olla seurausta, kuten taloudelliset seikat. Myös perheen hyvinvoinnin suora mittaaminen on vaikeaa ja siihen on käytettävä erilaisia menetelmiä. Subjekttiivisen hyvinvoinnin tavoittamiseen tarvitaan usein kohtaamista ja dialogia työntekijän ja asiakkaan välillä. Jos luottamus ja hyvä dialogi syntyy, saadaan myös paremmin vastauksia henkilön hyvinvoinnin tilasta. Aineistosta ilmeni, että kohtaaminen ja hyvä dialogi tarvitsee työntekijältä niin ammattitaitoa kuin aitoa kohtaamisen taitoa. Näitä asioita on vaikea kouluttaa suorainesti, vaan ne ovat ihmisessä olevia ominaisuuksia.

Tuloksista nousi esille, että hyvinvoinnin mittaamisen ja arvioinnin menetelmiä käyttäessä olisi tärkeää saada lomakkeiden ja mittareiden käyttöön riittävästi tietoa, tukea, opastusta ja koulutusta. Taustatietojen saaminen, mitattavan ilmiön ja eri käsitteiden ymmärtäminen ovat tärkeässä osassa, kun lähdetään käyttämään uutta menetelmää. Tutkimuksessa tuli myös ilmi, että käsitteistö aiheen ympärillä voi olla hajallaan, arviointityö voidaan ymmärtää hyvin eri lailla tai sitä toteutetaan liian vähäisellä ammattitaidolla. Menetelmien luominen ja kehittäminen on haastavaa ja siihen liittyy usein kattava testaaminen ja sitä kautta menetelmän hiominen tarkoitukseensa sopivaksi. Yleisenä haasteen on sekoittaa toisiinsa hyvinvointia kuvaavia mittareita, kuten asiakastyytyväisyys ja vaikuttavuusmittarit. Erityisen tärkeää olisi siis saada riittävän hyvät tiedot menetelmien sisällöstä ja käytöstä ennen kuin niitä lähdetään konkreettisesti käyttämään. Ilman tätä työntekijät ovat kokeneet käytön hankalaksi, koska eivät ymmärrä esimerkiksi, että mitä kysymyksillä haetaan tai mitä niillä arvioidaan. Tämän takia pitäisi olla myös väylä kysyä täydentäviä ohjeita ja neuvoja menetelmiä konkreettisesti käytettäessä.

Hyvinvoinnin tiedonkeruu nousi yhdeksi haasteeksi ja siihen liittyi se, ettei hyvinvoinnin tiedoista haluta joko puhua työntekijälle tai huonokuntoiset asiakkaat eivät osaa, kykene tai halua kertoa asioista. Kyselylomakkeiden vastausprosentti on usein huono, jos ne on toteutettu postittamalla lomakkeet kotiin. Tiedonkeräämiseen niin haastattelemalla, kuin kyselylomakkeilla sisältyy paljon huomion arvoisia seikkoja. Lasten kohdalla haastattelupaikalla on suuri merkitys sekä sillä, tuntee hän entuudestaan tai luottaako hän henkilöön,

joka kyselyä suorittaa. Aineistosta ilmenikin, että lapsen hyvinvointitiedon keräämisessä tapaamiskertoja olisi hyvä olla useita ja tietoa tulisi täsmentää ja täydentää eri kertojen myötä.

9.1 Jatkotutkimusehdotukset

Perheiden elämäntilanteen ja hyvinvoinnin tarkastelu on haastavaa jo lähtökohtaisesti sen vuoksi, että vallitseva sen hetkinen hyvinvointi on aina subjektiivista. Kuitenkin sosiaalialan työkentällä olisi tärkeää pystyä arvioimaan perheen tilannetta ja hyvinvointia. Sosiaalialalla olen kohdannut omassa työssäni sen, miten suuri tarve erilaisille mittareille ja arvioinnin työkaluille olisi. Kaupungit ja maakunnat tarvitsisivat myös yhtenäisiä menetelmiä mitata ja arvioida perheiden hyvinvointia. Pienellä mittakaavalla tällaisia työvälineitä onkin pyritty kehittämään, mutta valitettavasti niiden käyttö tai jatkokehittäminen jää usein tekemättä. Tähän vaikuttaa luultavasti motivaation sammuminen ja riittämätön tuki ja ohjeistus niiden käyttöön. Mielestäni tarvittaisiin kehittämistutkimuksia, joissa lähdettäisiin jäsentämään hyvinvoinnin osa-alueita ja arvioitavaa ja kehittää siihen sosiaalialan työssä käytettäviä mittareita tai arviointityökaluja. Niissä olisi hyvä ottaa hyvinvoinnin subjektiivisuus huomioon jokaisen perheenjäsenen näkökulmasta. Erityisesti käsite ”arviointi”, tarvitsisi yhteisiä linjauksia niin lastensuojelun sosiaalityön, kuin perhetyön ja perhekuntouksen kentällä.

Jatkossa olisi myös tärkeää, että esillä pidettäisiin hyvinvoinnin subjektiivista ulottuvuutta. Mielestäni tärkeää on kerätä perheiltä itseltään tietoa siitä, miten heidän yksilöityyn hyvinvointiinsa, sekä perheeseen kokonaisuutena vaikuttaa esimerkiksi erilaiset tukimuodot, kuten perhetyö tai muu yhteiskunnallinen apu. Tärkeää olisi tutkia myös erilaisten vertaisryhmien tai matalan kynnyksen avun vaikutusta perheen hyvinvointiin. Kiteytettynä siis tutkia eri asioiden vaikutusta tai vaikuttavuutta perheen hyvinvointiin.

Koen itse, että pienten lasten hyvinvoinnin arvioimisen keinoja olisi mielenkiintoista tutkia ja kartoittaa. Siihen liittyy paljon haastavia tekijöitä jo kehitys- ja ikätasoon liittyen. On kehitetty paljon toiminnallisia menetelmiä lapsen kohtaamiseen ja jututtamiseen, mutta onko ne oikeasti käytössä ja miten ne saataisiin yhtenäisemmiksi ja käyttöön koko Suomessa. Perheet pienimmät usein

jäävät hieman varjoon ja taka-alalle, kun tutkitaan perhettä jonkin asian tiimoilta. Lapsen äänen, niiden pienimpienkin, olisi tärkeää muistaa nostaa esiin.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Pietarinen (2002, 66) kuvaa hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvan huolellisuuden ja tarkkuuden lisäksi muiden tutkijoiden työn huomioonottaminen, omien tulosten esittäminen oikeassa valossa sekä kontrolloitavuuden ja avoimuuden kunnioittamisen.

Olen työssäni pyrkinyt olemaan avoin ja samalla riittävän kriittinen liittyen esimerkiksi aineistojen valintaan ja sisällön analyysiin. Aineistojen valinnassa ja poissuluissa en ottanut mukaan tiettyjä tutkimuksia vain sen vuoksi, että aineisto saattaisi jäädä liian suppeaksi. Sisällön analyysissä käytin parhaaksi katsomaani teemoittelun toteutustapaa ja pelkistystä. Esitin tulokset aineiston pohjalta ja omaa ammatillista tietämystäni hyödyntäen parhaalla katsomallani tavalla, vastaten tutkimuksen aiheeseen ja tutkimuskysymyksiin.

Tutkimustyössä luotettavuus tarkoittaa sitä, että annettu informaatio on perusteltu kriittisesti. Kriittisyydellä viitataan esimerkiksi menetelmiin, joita tutkimuksen alueilla käytetään, tulosten analysointiin, teorioiden muodostamiseen tai sisällön analyysiin. (Pietarinen 2002, 59.)

Olen tutustunut tutkittavaan aiheeseen huolellisesti ja esittänyt lähteet oikealla tavalla. Lähteet olen katsonut luotettaviksi ja toteutin tutkimuksen kuvaillen tarkasti prosessia ja eri tutkimusvaiheita. Kirjasin eri vaiheet ja tein niistä taulukointeja. Loin taulukon tiedonhakuprosessin etenemisestä, sekä valitusta aineistosta, selkeyttäkseni prosessia. Erittelin mukaan otettavat tutkimukset lähteineen ja sisältöineen omaksi taulukoksi. Taulukoilla ja kuvioilla olen halunnut lisätä työn vaiheiden ja tulosten selkeyttä lukijalle. Avasin tutkimustulokset selkeästi esille ja niissä on esitelty oleelliset aineistosta nousseet tulokset.

Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen etenemisestä ja toteuttamisesta lisää laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja se koskee kaikkia vaiheita tutkimuksessa. Tulosten tulkinnassa tutkijan tulisi selostaa, mihin hän tietyt päätelmänsä tai tulkinnat perustavat. (Hirsjärvi ym. 2010, 232.)

Kirjallisuuskatsauksen tekeminen ei ollut minulle entuudestaan tuttua ja vaati aikaa tutustua sen tekemiseen liittyviin seikkoihin. Kirjallisuuskatsaus itsessään oli aikaa vievä prosessi ja eteni vaiheittain. Koska aikaa tutkimuksen tekoon oli itselläni rajallisesti, pohdin sen vaikuttavuutta työn laatuun ja luotettavuuteen. Kuitenkin pienen kiireen rinnalla kulki intensiivinen ja tarkka työskentelyote. Paremmalla aikataulutuksella sekä enemmän ajalla työn laatu olisi varmasti parantunut. Maailmaan ja suomeen iskenyt Korona-viruspandemia edesauttoi opinnäytetyöni tekemistä ja siihen keskittymistä. Kun koko ympärillä oleva maailma eristäytyi ja pysähtyi, sain ihan eri tavalla aikaa ja rauhaa suorittaa tutkimustyötäni.

10 POHDINTA

Kirjallisuuskatsaus tutkimusmuotona oli minulle uusi ja jouduin aluksi hakemaan paljon tietoa ja oppimaan uutta. Haastetta tutkimuksen tekemiselle tuotti myös opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittaminen aikataulullisesti. Tutkimuksen työstämisessä tuli aikataulullisesti hieman kiire, mikä vaikutti osaltaan työn sisältöön. Uskon, että jos aikaa olisi ollut enemmän, työn laatu olisi parantunut. Ajoittain koin, että tutkimustyön tekeminen parityönä opiskelukaverin kanssa, olisi avannut enemmän mahdollisuuksia jakaa, tarkastella ja pohtia niin tutkimuksen eri vaiheita, niin aineiston hakua kuin tutkimustuloksia. Yksin tehdessä ei pystynyt peilata asioita toisen osapuolen kanssa ja joissain kohtaa tuen tarve työn vaiheissa oli ilmeinen. Sain onneksi tarvittaessa tukea ohjavalta opettajaltani työn etenemiseen.

Tutkimusartikkelihakua tehdessä yllätyin hieman siitä, miten vähän löytyi tutkimustietoa juuri lapsiperheiden hyvinvoinnin mittaamisen ja arvioinnin menetelmistä. Alemmalla korkeakouluasteella oli erilaisia käytännön menetelmiä kehitetty, kokeiltu ja kartoitettu runsaasti opinnäytetöissä. Nämä poissuljin kuitenkin mukaanotto ja poissulkukriteereissäni. Hausta poissuljin laajemmat kansal-

liset indikaattorit liittyen perheiden hyvinvointiin, kuten määrälliset, taloudelliset, poliittiset jne. tutkimukset. Aineiston haun aikana huomasin myös, että oli vaikeaa löytää juuri pienten lasten perheiden hyvinvointia koskevaa tutkimusmateriaalia. Perheestä puhuttiin joko yleisesti tai kouluikäisistä ja teini-ikäisistä lapsista. Pienten lasten perheiden aineisto liittyi usein neuvolatyöhön.

Hyvinvointi käsitteenä on niin laaja ja subjektiivinen, että hakusanojen määrä olisi ollut valtava, jos en olisi tehnyt rajausta haulle. Hakusanoihin lisäämällä esimerkiksi: ”perheen voimavarojen mittaaminen, perheen vuorovaikutuksen mittaaminen” jne. olisin löytänyt valtavan määrän aiheeseen liittyvää tietoutta. Aineistohaussa nousi esille perheiden hyvinvoinnin osa-alueiden tarkastelu lastensuojelun näkökulmasta. Päätin ottaa lastensuojelun arviointiin ja asiakastyöhön kytkeytyviä menetelmiä mukaan tutkimukseeni, koska menetelmien syvin tarkoitus oli kuitenkin perheen tilanteen tarkastelu kokonaisvaltaisesti ja teemana oli yleisesti hyvinvoinnin arviointi tai mittaaminen.

Tutkimukseni tuloksia pohtiessani nousi esiin hyvinvoinnin mittaamisen ja arvioinnin eettiset haasteet. Useimmat löydetyt menetelmät soveltuvat vain sosi-aali- ja terveysalan ammattilaisten käytettäväksi ja vaativat riittävää ammattitaitoa, jotta niiden käyttö toteutetaan oikein. Usein menetelmien käyttö vaatii myös niihin perehtymistä ja lisäkoulutusta. Menetelmiä tarkasteltuani olen myös sitä mieltä, että niiden käyttö vaatisi ammattitaidon, koulutuksen ja kokemuksen lisäksi usein dialogisuutta ja herkkyyttä perheen kohtaamisessa. Kuka vain voi antaa toiselle ihmiselle täytettävän kyselylomakkeen käteen, mutta saadaanko niin kerättyä todellista syvempää tietoa ihmisen subjektiivisesta kokemuksesta hänen hyvinvointinsa tilasta. Kun hyvinvoinnin tilaa kar- toitetaan haastatteluilla ja kyselyillä, vaikuttaa tilanteeseen ympäristö, haastat- telijan rooli ja persoonallisuus, sekä käytettävät tiedonkeruun menetelmät. Pohdin myös sitä, että tiedonkeruu lapsilta on erityistä osaamista vaativa osa- alue. Tiedonkerääjällä tulee olla tietoa lapsen ikätasosta ja taitoja kohdata lap- sia oikealla tavalla ja muuntautua tilanteen mukaan joustavasti. Jos perheeltä halutaan saada syvempää tietoa heidän subjektiivisesta hyvinvoinnin tilas- taan, tarvitaan ammattimaisia keinoja sen keräämiseen.

Työskentelen itse lastensuojelun tehostetussa perhetyössä, josta minulla on vuosien työkokemus ja kokemus työalan kehittämistyöstä. Tämän kirjallisuuskatsauksen myötä olen entistä kiinnostuneempi omalla työkentälläni kehittämistyöstä, joka liittyy perheiden arviointiin, hyvinvoinnin mittareiden ja arviointimenetelmien kehittämiseen. Oma tieto aiheesta on lisääntynyt ja sen kautta motivaatio päästä itsekin kehittämään kasvanut. Tiedän hyvinvointia mittaavista ja arvioivista menetelmistä nyt huomattavasti aiempaa enemmän. Myös niiden käytön ja kehittämisenkin haasteet ovat jäsentyneempiä ja tulen itse varmasti hyödyntämään myös niitä tietoja myöhemmin. Erilaiset perhearviointiyksiköt, lastensuojelun sosiaalityö sekä perhetyön sektorit tarvitsevat mielestäni uusia tapoja ja yhtenäisiä työkaluja arvioida perheiden hyvinvoinnin tilannetta ja sen muutoksia.

LÄHTEET

- Aaltio, E. 2015. Lastensuojelutarpeen arviointi perheen toimintakykyä mittaamalla. Lastensuojelun vaikuttavuusmittari -projektin väliraportti 2015. Kuntaliitto. Saatavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Liite%205_Tutkimushankkeen_valiraportti.pdf [Viitattu: 26.3.2020].
- Aaltio, E. 2016. Lastensuojelun strukturoitujen alkuarviointivälineiden arviointikohteet ja teoriapohja. Teoksessa: Hietämäki, J., Jaakkola, A-M., Petrelius, P. & Tulensalo, H. (toim.) Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Työpaperi 33/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 157 - 185. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence [Viitattu: 26.3.2020].
- Axelin, A & Pudas-Tähkä, S-M. 2007. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajaus, hakutermit ja abstraktien arviointi. Teoksessa: Axelin, A., Johansson, K., Stolt, M., Ääri, R-L. (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja. Turku: Turun yliopisto, 46 - 57.
- Brady, G., Lauritzen, O. & Lowe, P. 2015. Connecting a sociology of childhood perspective with the study of child health, illness and wellbeing. Teoksessa: Brady, G., Lauritzen, O. & Lowe, P. (toim.) Children, Health and Well-Being: Policy Debates and Lived Experience. Foundation for the Sociology of Health & Illness/Blackwell. E-kirja. West Sussex: John Wiley & Sons, Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi> [Viitattu: 12.4.2020].
- Brady, M. 2009. Hyvinvoinnin ulottuvuudet – perheen ja yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa: Ahlström, S., Karvonen, S. & Lammi-Taskula, J. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.
- Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja. PDF-dokumentti. Helsinki: Väestöliitto. Saatavissa: vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/65be79a205b775c0d2cbebd63fe873b/1586766694/application/pdf/8645129/Uusperheen%20voimavarat%20ja%20lasten%20hyvinvointi_Broberg_2010.pdf [Viitattu: 25.3.2020].
- Eskelinen, J. & Kinnunen, P. 2001. Lapsuuden loppu vai uusi lapsuus. Teoksessa: Törrönen, M. (toim.) Lapsuuden hyvinvointi, yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Pelastakaa lapset Ry, 10 – 19.
- Forsen, K., Laine, K. & Tähtinen, J. 2002. Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa. Teoksessa: Forsberg, H., Juhila, K. & Roivainen, I. (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Forss, P. & Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 5.painos. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Hakulinen, T., Laatikainen, T., Mäki, P. & Wikström, K. (toim.) 2017. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa: Menetelmäkäsikirja. Opas: 14/2017, 4.uudistettu painos. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135858/URN_ISBN_978-952-302-964-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu: 23.3.2020].

Hamari, L. & Niela-Vilén, H. 2016. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet. Teoksessa: Axelin, A., Stolt, M. & Suhonen, R. (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. 2. painos. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja. Turku: Turun yliopisto.

Helavirta, S. 2011. Lapset hyvinvointitiedon tuottajina. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66827/978-951-44-8604-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu: 25.3.2020].

Hietämäki, J., Jaakkola, A-M., Petrelius, P. & Tulensalo, H. (toim.) 2016. Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Työpaperi 33/2016. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence=1 [Viitattu: 24.3.2020].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.

Hoffrén, J. & Rättö, H. 2011. Hyvinvoinnin mittarit. Teoksessa: Saari, J.(toim.) Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 219 – 239.

Karvonen, S., Moisio, P. & Simpura, J. 2009. Suomalaisten hyvinvointi ja elinolot 2000-luvulla. Teoksessa: Ahlström, S., Karvonen, S. & Lammi-Taskula, J. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 20 – 35.

Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.). 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lahikainen, A R. & Paavonen, E.J. 2011. Perhe ja lapsen hyvinvointi. Teoksessa: Oksanen, A. & Salonen, M. (toim.) Toiminnallisia loukkuja, Hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa: Ahlström, S., Karvonen, S. & Lammi-Taskula, J. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 50 – 59.

Linnakangas, R., Paasio, P., Seppälä, U. & Suikkanen, A. 2015. Mitä mittarien käyttö voisi tarjota sosiaalityölle?. Puheenvuoro. Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Vsk. 23(4), 405-415. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://journal.fi/janus/article/download/53493/16657> [Viitattu: 25.3.2020].

Mäkelä, T. 2019. VALO-projektipäällikkö. Sähköpostiviesti 29.11.2019. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Paavilainen, E. & Rantanen, H. 2018. Vanhemman voinnin arviointi ja perheen varhainen tukeminen lasten kaltoinkohtelun ehkäisytyössä. Tampere: Lasten kaltoinkohtelun riskin arvioinnin hankkeen (no. 201610044) tutkimus- ja kehittämisryhmä. Saatavissa: https://www.tuni.fi/sites/default/files/media/file/vanhemmanvoinninarviointi_fi_final2019.pdf [Viitattu: 26.3.2020].

Pietarinen, J. 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa: Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus Kirja

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa: Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS kustannus, 14 – 29.

Raijas, A. 2011. Arjen hyvinvointi. Teoksessa: Saari, J.(toim.) Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 243 – 165.

Routasalo, P. & Stolt, M. 2007. Tutkimusartikkelien valinta ja käsittely. Teoksessa: Axelin, A., Johansson, K., Stolt, M., Ääri, R-L. (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja. Turku: Turun yliopisto, 58 – 70.

Saari, J. 2011. Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 9 – 78.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston opetusjulkaisuja. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7961/isbn_978-952-476-349-3.pdf?sequence=1 [Viitattu: 15.3.2020].

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Tammi. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi> [Viitattu 2.4.2020].

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Underdown, A. 2007. Young Children's Health and Well-being. E-kirja. Berkshire: Open University Press. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi> [Viitattu: 13.4.2020].

VALO- lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/valo-lapsiperheiden-kokonaisvaltaisen-hyvinvoinnin-vahvistaminen/> [Viitattu 12.3.2020].

VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen. Socom Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.socom.fi/valo/tietoa-hankkeesta/> [Viitattu 12.3.2020].

Vornanen, R. 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa: Törrönen, M. (toim.) Lapsuuden hyvinvointi – Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Pelastakaa lapset Ry, 20 – 39.

LIITTEET

Liite 1

Tutkimusartikkelitaulukko

	Tekijä(t), vuosi	Hau- tieto- kanta	Otsikko	Aineiston tarkoitus	Aineisto	Lähde
1.	Broberg Mari 2010	FINNA	Uusperheen voi- mavarat ja lasten hyvinvointi	Tarkastel- laan uusper- heen lapsen hyvinvointia ja siihen liit- tyviä per- heen ulkoisia ja sisäisiä voimavaroja.	Tutkimus	Väestöliitto. Vä- estöntutkimuslai- toksen julkaisu- sarja D52/2010
2.	Linnakan- gas Ritva, Paasio Pet- teri, Seppälä Ullamaija, Suikkanen Asko 2015	FINNA	Mitä mittarien käyttö voisi tar- jota sosiaali- työlle?	Puheenvuoro suomessa käytyyn kes- kusteluun so- siaalityön vaikuttavuus- den arvioin- nista	Artikkeli / pu- heenvuoro	Janus, sosiaali- politiikan ja sosi- aalityön aikakau- silehti 23 (2015): 4
3.	Aaltio Elina 2015	Google Scho- lar	Lastensuojelutar- peen arviointi perheen toimin- takykyä mittaa- malla	tutkimus- ja kehittämis- projekti, joissa ryhdyt- tiin rakenta- maan toimin- takykymitta- ria lasten- suojaeluun	Tutkimusra- portti. Las- tensuojelun vaikuttavuus- mittari -pro- jektin välira- portti 2015	Kuntaliitto
4.	Rantanen Heidi & Eija Paavilainen 2018	Google Scho- lar	Vanhemman voinnin arviointi ja perheen var- hainen tukemi- nen lasten kal- toinkohtelun eh- käisytyössä.	Perheen vointia ku- vaavan lo- makkeen (BCAP) käyttö lapsi- ja perhepal- veluissa.	Opas joka on koostettu las- ten kaltoin- kohtelun ris- kinarviointin tutkimus- ja kehittämis- hankkeen pohjalta (2016–2018).	Tampereen yli- opisto
5.	Aaltio Elina 2016 (ja Petrelius Päivi, Tulen- salo Hanna, Jaakola Anne-Mari & Hietämäki Jo- hanna(toim.) 2016	Google Scho- lar	Lastensuojelun strukturoitujen al- kuarviointivälinei- den arviointikoh- teet ja teoria- pohja. Teok- sessa: Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi.	Julkaisussa tuodaan esiin monipuolista tutkimus- ja kehittämistie- toa lasten- suojelussa tehtävästä arvioinnista.	Julkaisu	Terveystieteiden ja hy- vinvoinnin laitos. Työpaperi 33/2016

6.	Alatalo Marjo, Lappi Kari & Petrelius Päivi 2017	Google Scholar	Lapsikeskeinen suojele ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa.	Paikantaa monipuoliseen tietoon perustuvia palvelumalleja ja työskentelytapoja.	1/5 Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutosohjelmassa tuotetusta lastensuojelun työpajatyöskentelyn mallinnusraportista.	Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 21/2017
7.	Helavirta Susanna 2011	FINNA	Lapset hyvinvointitiedon tuottajina.	Tutkimuksessa tarkastellaan, mistä hyvinvointi rakentuu lasten käsityksissä sekä millaisia metodologisia haasteita lasten hyvinvointitiedon tutkimiseen liittyy.	Väitöskirja	Tampereen Yliopisto
8.	Mäki Päivi, Wikström Katja, Hakulinen Tuovi & Laatikainen Tiina (toim.) 2017	FINNA	Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja koulu-terveydenhuollossa.	Valtakunnallinen opas joka sisältää suosituksia terveystarkastusten sisällöistä.	Menetelmä-käsikirja	Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 14. 4. uudistettu painos.

Mittaamisen ja arvioinnin menetelmät

	Tekijä, vuosi	Tutkimus/artikkeli	Menetelmät
1.	Broberg Mari 2010	Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi	<p>Mc Master FAD-Family Assessment Device-Mittaristo kuvaa perheen rakenteellisia ja organisatorisia ominaisuuksia perheenjäsenten välisessä vuorovaikutuksessa</p> <p>PIC-Parental Investment in Children-kysely vanhemmuudesta oman kokemuksen näkökulmasta: miten vaativaksi vastaaja vanhempana olemisen arvioi.</p> <p>CPRS-The Conners' Parent rating scale - arviointiväline, vanhemmille. Kartoitetaan lapsen käyttäytymisongelmia</p>
2.	Linnakangas Ritva, Paasio Petteri, Seppälä Ullamaija, Suikkanen Asko 2015	Mitä mittarien käyttö voisi tarjota sosiaalityölle?	Mc Master FAD-Family Assessment Device-Mittaristo kuvaa perheen rakenteellisia ja organisatorisia ominaisuuksia perheenjäsenten välisessä vuorovaikutuksessa. Keskiössä on perhesysteemi ja sen hyvinvoinnin rakenne.
3.	Aaltio Elina 2015	Lastensuojelutarpeen arviointi perheen toimintakykyä mittaamalla	Lastensuojelun vaikuttavuusmittari - perheen toimintakyky ja sen muutoksen seuranta. Vanhemman ja lapsen itsearviointilomakkeet
4.	Rantanen Heidi & Eija Paavilainen 2018	Vanhemman voiminnan arviointi ja perheen varhainen tukeminen lasten kaltoinkohtelun ehkäisyssä.	BCAP- Brief Child Abuse - Lasten kaltoinkohtelun riskiä arvioiva mittari. Väittämälomake vanhemmille
5.	Aaltio Elina 2016. (Petrelius Päivi, Tuulensalo Hanna, Jaakola Anne-Mari & Hietämäki Johanna (toim.) 2016)	Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi.	<p>CAF-Common Assessment Framework - lapsen kehitykselliset tarpeet, vanhempien mahdollisuudet vastata lapsen tarpeisiin sekä perhe- ja ympäristötekijät</p> <p>Perhearviointi (The Family Assessment) Arvioinnissa tarkastellaan mm. perheen voimavaroja, vahvuuksia ja vaikeuksia suhteessa lapsen tarpeisiin.</p> <p>Lapsen elämäntilanteen kartoitus-malli (Pesäpuu Ry.), korostaa lapsen arkisia toimintaympäristöjä ja lapsen kokemuksia niissä. Teemoja ovat lapsi ja lapsen verkostot, lapsi ja lapsen arki, kasvatus ja huolenpito ja asuinolosuhteet.</p>

			Lapsikeskeinen tilannearviointimalli, korostaa lapsen arkisia toimintaympäristöjä ja lapsen kokemuksia niissä.
6.	Alatalo Marjo, Lappi Kari & Petrelius Päivi 2017	Lapsikeskeinen suo- jelu ja perheen toimi- juuden tukeminen las- tensuojelun perhetyössä ja perhe- kuntoutuksessa.	Strukturoidut vuorovaikutuksen arviointi- ja työskentelymenetelmät: MIM, VVMCI ja FAST. Suomen mielenterveysseuran perhearvi- ointi - perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä
7.	Helavirta Susanna 2011	Lapset hyvinvointitiedon tuottajina.	Hyvinvointi kysely- ja haastattelu lapsille menetelmänä
8.	Mäki Päivi, Wikström Katja, Hakulinen Tuovi & Laatikainen Tiina(toim.) 2017	Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuol- lossa.	Perheen voimavarojen arviointi - Voimava- ralomake vauvaperheen vanhemmille. Kar- toitetaan voimavaroja antavia ja kuormitta- via tekijöitä.

Aineiston analyysitaulukko – Menetelmät

Tutkimuskysymys: Millaisilla menetelmillä lapsiperheiden hyvinvointia voidaan mitata tai arvioida?

Yläluokka	Alaluokka	Miten tutkitaan	Menetelmä
Perheen hyvinvointi	Perheen toimintakyky ja voimavarat	Perheen toimintakyky ja sen muutoksen seuranta	Lastensuojelun vaikuttavuusmittari
		Lasten kaltoinkohtelun riskin arviointi	BCAP- Brief Child Abuse - Lasten kaltoinkohtelun riskiä arvioiva mittari
		Arviointi perheen voimavaroista, vahvuuksista ja vaikeuksia suhteessa lapsen tarpeisiin	Perhearviointi (The Family Assessment)
		Perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä	Suomen mielenterveysseuran perhearviointi
	Perheen vuorovaikutus	Perheen rakenteelliset ja organisatoriset ominaisuudet perheenjäsenten välisessä vuorovaikutuksessa	Mc Master FAD-Family Assessment Device-Mittaristo
		Strukturoidut vuorovaikutuksen arviointi- ja työskentelymenetelmät	MIM, VVMCI ja FAST
Lapsen hyvinvointi	Haasteet lapsen käyttäytymisessä	Kartoitetaan lapsen käyttäytymisongelmia vanhemman arvioimana	CPRS-The Conners' Parent rating scale
	Arviointi lapsen tilanteen näkökulmasta	Lapsen kehitykselliset tarpeet, vanhempien mahdollisuudet vastata lapsen tarpeisiin	CAF-Common Assessment Framework
	Lapsen subjektiivinen kokemus omasta hyvinvoinnista	Perheen toimintakyky ja sen muutoksen seuranta: lapsen itsearviointilomake	Lastensuojelun vaikuttavuusmittari
		Lapsen arkiset toimintaympäristöt ja lapsen kokemuksia niistä	Lapsikeskeinen tilanearviointi-malli
		Mistä hyvinvointi rakentuu lasten käsityksissä	Hyvinvointi kysely- ja haastattelu lapsille
		Lapsen kokemus arjesta ja elämästään	Lapsen elämäntilanteen kartoitus-malli
Vanhemmat hyvinvointi	Vanhemmuuden voimavarat	Vanhemmuus oman kokemuksen näkökulmasta: miten vaativaksi vastaaja vanhempana olemisen arvioi.	PIC-Parental Investment in Children
		Perheen toimintakyky ja sen muutoksen seuranta: vanhemman itsearviointi	Lastensuojelun vaikuttavuusmittari
		Vauvaperheen vanhempien voimavarat	Perheen voimavarojen arviointi
		Vanhemman vahvuudet ja muutostarpeet	Lapsen elämäntilanteen kartoitus-malli

Aineiston analyysitaulukko – Haasteet

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria
"...standardoidut mittarit edellyttävät vahvaa käsitteellistämistä ja vastaavasti käsitteiden operationalisointia: täytyy tietää, minkälaisena käyttäytymisenä mitattava ilmiö todellisuudessa esiintyy." (Linnakangas, Paasio, Seppälä&Suikkanen 2015, 408-409).	edellyttävät käsitteellistämistä ja käsitteiden operationalisointia. Tietämys minkälaisena mitattava ilmiö esiintyy.	Käsitteiden ymmärtäminen ja tietämys mitattavasta ilmiöstä	TAUSTATIEDOT JA YMMÄRRYS AIHEESTA
"Lasten kanssa työskentelevän täytyy olla myös perehtynyt tutkimukseen, jotta hän tietää, kuinka vakavasta hyvinvoinnin riskistä on kysymys." (Linnakangas, Paasio, Seppälä&Suikkanen 2015, 412).	Työntekijän täytyy olla perehtynyt tutkimukseen, jotta tietää hyvinvoinnin riskin vakavuudesta.	Taustatekijöihin perehtyminen	
"Hyvinvointitutkimuksessa ja käytännön asiakastyössä on perinteisesti keskitytty ongelmien ja hyvinvoinnin puutteen tarkasteluun, kun taas hyvinvoinnin positiivisen puolen arviointi ja mittaaminen on koettu haastavammaksi." (Aaltio 2015, 95).	Hyvinvointitutkimuksessa keskitytty hyvinvoinnin puutteen tarkasteluun. Hyvinvoinnin positiivinen puoli koettu hankalaksi arvioida ja mitata.	Mittaamisen ja arvioinnin vaikeus	
"Arvioinnissa on esimerkiksi ymmärrettävä, että perheenjäsenten väliset huonot suhteet voivat olla seurausta perheen yhteiskunnallisesta huonoosaisuudesta, syrjinnästä tai palvelujen riittämättömyydestä." (Petrelius, Tulensalo, Jaakola & Hietamäki(toim.) 2016, 161).	Arvioinnissa ymmärrettävä mistä asioista perheenjäsenten huonot suhteet voivat olla seurausta.	Ymmärrys taustatekijöistä	
"Työntekijöitä ei ollut tarpeeksi ohjeistettu mittarin käyttöön ja täyttämiseen työpaikalla." (Aaltio 2015, 15).	Työntekijöillä ei tarkkoja ohjeita mittarin käytöstä.	Ohjeet ja koulutus	OSAAMINEN MENTEELMIEN KÄYTÖSSÄ
"Mittarin täyttäminen koettiin työlääksi ja joidenkin työntekijöiden mielestä myös vaikeaksi." (Aaltio 2015, 16)	Työntekijät kokivat mittarin täyttämisen työlääksi ja vaikeaksi.	mittarin käytön vaikeus	
"Huomioitavaa on, että arviointi ylipäätään on subjektiivista ja sen tekemistä on vaikeaa, ellei mahdotonta ohjeistaa yksiselitteisesti." (Aaltio 2015, 19)	Arviointi on subjektiivista ja siihen ohjeistaminen yksiselitteisesti vaikeaa.	ohjeistaminen vaikeaa	
"Mikäli lasten subjektiivisesta kokemuksesta halutaan kerätä systemaattista tilastotietoa, työntekijöitä varten on laadittava selkeät ohjeet ja toimintamallit tämän toteuttamiseksi." (Aaltio 2015, 96).	Systemaattisen tilastotiedon keräämiseen lasten subjektiivisista kokemuksista, tarvitaan selkeät ohjeet ja toimintamallit.	selkeät ohjeet ja toimintamallit	
"Lomakkeen käyttö edellyttää työntekijöiltä siihen tutustumisen ennalta." (Paavilainen&Rantanen 2018, 14).	Työntekijän tutustuttava lomakkeeseen ennen sen käyttöä.	Perehtyminen aineistoon	
"Jos strukturoituja arviointivälineitä ja -malleja halutaan ottaa onnistuneesti käyttöön, työntekijöille on tarjottava riittävästi koulutusta ja käyttötukea. Työntekijöille on myös osattava perustella, mihin lomakkeita tarvitaan." (Petrelius, Tulensalo,Jaakola&Hietamäki 2016, 175).	Strukturoitujen arviointivälineiden-ja mallien onnistunut käyttö edellyttää riittävästi koulutusta ja käyttötukea. Työntekijälle perusteltava mihin lomakkeita tarvitaan.	koulutus ja käytön tuki	
"Toiseksi on tarvetta jäsentää, millaisesta viitekehuksesta käsin ja millaisilla arviointimenetelmillä perhetyön ja perhekuntoutuksen työskentelyyn kytkeytyvää arviointia tehdään." (Alatalo, Lappi&Petrelius 2017, 36).	Työskentelyyn kytkeytyvää arviointia tarvetta jäsentää ja millainen viitekehys ja arviointimenetelmät käytössä.	Jäsentäminen	
"On myös niin, että esimerkiksi vanhemmuuden arvioinnin käsite on hajallaan ja se ymmärretään eri tavalla eri organisaatioissa ja eri työntekijöiden osalta. arviointityön "syvällisyyttä ja vakavaa merkitystä" ei aina tunnusteta, vaan sitä toteutetaan liian vähäisellä ammattiosaamisella ja liian kevyesti." (Alatalo, Lappi, Petrelius 2017, 39).	Vanhemmuuden arvioinnin käsite hajallaan ja ymmärrys siitä erilaisista. Arviointityötä toteutetaan liian vähäisellä ammattiosaamisella ja liian kevyesti.	Ymmärryksen erot käsitteissä	

"Lomakkeiden käyttö edellyttää riittävää sisällöntuntemusta ja joissakin tapauksissa kouluttautumista ja työnohjausta." (Mäki, Wikström, Hakulinen & Laatikainen(toim.) 2017, 4).	Lomakkeiden käyttö edellyttää sisällöntuntemusta, kouluttautumista ja työnohjausta.	kouluttautuminen ja ohjaus	
"Lomakkeen täyttäminen pienen lapsen kanssa vaatii aikaa ja mahdollisesti pienen lapsen kuulemiseen luotujen välineiden tai toiminnallisuuden hyödyntämistä." (Aaltio 2015, 20).	Lomakkeen täyttäminen pienen lapsen kanssa vaatii aikaa, välineitä ja toiminnallisuutta.	Työskentelyn menetelmät	
"Voidaan ensinnäkin todeta, että mittarien kehittäminen on pitkä prosessi, jossa toimin versio löytyy vasta useampien testauksen ja kehitysvaiheiden jälkeen." (Aaltio 2015, 98).	Mittarien kehittäminen on pitkä prosessi, jossa tarvitaan useita testauksia ja kehitysvaiheita.	Mittareiden testaaminen	MENETELMIEN KEHITTÄMINEN
"Standardoidut mittarit edellyttävät massiivista testaamista, jonka tuloksena saadaan niiden tärkein ominaisuus: mittareiden soveltuvuus suunniteltuun käyttöön." (Linnakangas, Paasio, Seppälä&Suikkanen 2015, 409).	Standardoidut mittarit edellyttävät testaamista, josta saadaan tulos mittareiden soveltuvuudesta suunniteltuun käyttöön.		
"Monistakaan kyselylomakkeista ei saa rakennettua mittareita, koska kysymykset ovat liian epämääräisiä ("mikä on työtyytyväisyys") tai käytetyt asteikot eivät ole vertailukelpoisia (jollekin ihmiselle kouluarvosanan 7 merkitys on sama kuin toiselle 9)." (Linnakangas, Paasio, Seppälä&Suikkanen 2015, 409).	Kyselylomakkeista ei saa rakennettua mittareita kysymysten epämääräisyyden vuoksi tai käytetyt asteikot ei ole vertailukelpoisia.	Menetelmien sisällön epämääräisyys tai vertailukelvettomuus	
"Mitä nuoremmasta vastaajasta on kyse, sitä enemmän kyselyn ja kysymysten laadinnassa on kiinnitettävä huomiota siihen, että käsitteet ovat lapsille tuttuja, ymmärrettäviä ja riittävän konkreettisia. Siksi kyselylomakkeen testaamista pidetäänkin erityisen tärkeänä." (Helavirta 2011, 60).	Kyselylomakkeen testaaminen tärkeää. Pienen lapsen kyselyn ja kysymysten laadinnassa kiinnitettävä huomiota käsitteisiin, ymmärrettävyyteen ja konkretiaan.	Lomakkeen testaaminen	
"On haastavaa luoda mittari, joka pystyisi tavoittamaan asiakkaiden sekä heidän tilanteidensa heterogeenisyyden." (Aaltio 2015, 21).	Haastavaa luoda mittari, jolla tavoittaa asiakkaan tilanteen heterogeenisyyden.	Tilanteen heterogeenisyyden tavoittaminen	
"Lomakkeiston tulisi huomioida eri ikäisten lasten tilanteet ja toimintakyvyn osa-alueet"(Aaltio 2015, 21).	Lomakkeistossa tulee huomioida eri ikäiset lapset ja heidän toimintakyky.	Menetelmän kohdentaminen	
"Yleinen väärinkäsitys on sekoittaa toisiinsa asiakastytyväisyys, prosessimittarit ja varsinaiset vaikuttavuusmittarit eli asiakkaan hyvinvointia kuvaavat mittarit." (Linnakangas, Paasio, Seppälä&Suikkanen 2015, 409)	Yleisenä väärinkäsityksenä on sekoittaa toisiinsa hyvinvointia kuvaavat mittarit.	Menetelmien sekoittaminen keskenään	MENETELMIEN KÄYTTÄMINEN TIEDON TUOTTAMINEN

"Perhetutkimuksessa, toisin kuin kokeellisessa tutkimuksessa, perheen suora "mittaaminen" on usein vaikeaa ja jopa mahdotonta. Perhetutkimuksen alueella onkin jouduttu turvautumaan hyvin erilaisiin menettelytapoihin." (Broberg 2010, 213).	Perhetutkimuksessa suora mittaaminen vaikeaa. Käytetty erilaisia menettelytapoja.	Suora mittaaminen vaikeaa	
"Pitkittyneissä ja vakavissa hyvinvoinnin ongelmatilanteissa on ratkaisevaa havaita pienikin hyvinvoinnin positiivinen muutos, koska tämä havainto antaa kaikille osapuolille uskoa ja luottamusta siihen, että muutos on mahdollinen. Näitä havaintoja ei yleensä kyetä tekemään luontaisen keskustelun menetelmällä vaan siihen tarvitaan tarkkoja ja luotettavia välineitä kuten standardoituja mittareita." (Linnakangas, Paasio, Seppälä&Suikkanen 2015, 412-413).	Vakavissa hyvinvoinnin ongelmassa tulisi havaita hyvinvoinnin positiivinen muutos. Näihin havaintoihin tarvitaan tarkkoja ja luotettavia välineitä, kuten standardoituja mittareita.	Muutoksen havaitseminen	
"Tutkittaessa uusperheiden voimavaroja ja niihin liittyen erityisesti perheen ihmissuhdeverkostoa, kyselyaineisto ei yksin riitä kuvaamaan perheiden näkemyksiä. Suhdeverkon moniulotteisempi tarkastelu edellyttää myös laadullisen aineiston käyttämistä." (Broberg 2010, 85).	Kyselyaineisto ei riitä kuvaamaan perheiden näkemyksiä. Moniulotteisempi tarkastelu edellyttää laadullista aineistoa.		
"Perheen tilanteen kokonaisvaltainen kartoittaminen edellyttää riski- ja kuormitustekijöiden ohella myös perheen olemassa olevien voimavarojen ja lapsen hyvinvointia suojaavien tekijöiden kartoittamista." (Aaltio 2015, 12).	kokonaisvaltaisen kartoittaminen edellyttää niin riskien- ja kuormitustekijöiden, kuin voimavarojen ja lapsen hyvinvointia suojaavien tekijöiden kartoittamista.	Kokonaisvaltainen kartoittaminen	
Lapsiperheitä hoitavien ammattilaisen on vaikeaa saada kokonaisvaltaista käsitystä lapsen ja perheen voinnista, jos sitä ei arvioida systemaattisesti. (Rantanen&Paavilainen 2018, 8)	Ammattilaisen vaikea saada kokonaisvaltaista käsitystä lapsen ja perheen voinnista ilman systemaattista arviointia.		
"Mikäli lapsella on kaksi tai useampia vanhempia, arvioidaan heidän kaikkien toimintaa suhteessa lapseen. Työntekijöiden mukaan on selvityksiä, joissa olisi paikallaan täyttää oma lomake erikseen molempien vanhempien osalta, sillä vanhempien toiminnassa voi olla hyvinkin paljon eroa." (Aaltio 2015, 18).	Molempia vanhempien toimintaa suhteessa lapseen arvioidaan ja molemmat täyttävät omat lomakkeet.	Riittävän kattava tiedonkeruu	
"Hyvin "huonokuntoiset" asiakkaat eivät välttämättä osaa, pysty tai halua vastata lomakkeiston kysymyksiin." (Aaltio 2015, 20).	"huonokuntoiset" asiakkaat eivät osaa, pysty tai halua vastata lomakkeiston kysymyksiin.	Vastauksia ei saada	TIEDONKERUU
"Huoliin ja vaikeuksiin liittyvästä hyvinvointitiedosta vaiettiin erityisesti viranomaisten edessä." (Helavirta 2011, 68).	Hyvinvointitiedossa huolista ja vaikeuksista ei puhuta viranomaisille.		
"Kielteisten ja myönteisten havaintojen tekemistä perheestä: keskitytäänkö ongelmiin vai voimavaroihin." (Aaltio 2016, 173).	Mihin havaintoihin perheestä keskitytään, myönteisiin vai kielteisiin.	Havainnoinnin kohde	

"Arvioinnin tulisi kokemuksellisesti tuntua lapsen ja perheen näkökulmasta mahdollisuudelta tutkia ja tarkastella perheen tilannetta yhdessä, eikä asetelmalta jossa ammattilaiset arvioivat ja lapsi ja vanhemmat kokevat olevansa arvioinnin kohteena." (Alatalo, Lappi & Petrelius. 2017, 38-39).	Arvioinnin tulisi perheestä tuntua mahdollisuudelta tutkia perheen tilannetta yhdessä, eikä ammattilaisten arvioinnin kohteena olemiselta.		
"Tämänkin tutkimuksen heikkous oli juuri se, että kuva perheen tilanteesta oli yhden tarjoama. Äitejä on tutkittu perhetutkimuksen alueella paljon ja he vastaavat kyselylomakkeisiin useammin..." (Broberg 2010, 214).	Perheen tilanne yhden henkilön tarjoama. Äidit vastaavat useimmin kyselylomakkeisiin.	Tiedonkeruu kaikilta perheenjäseniltä	
"Vanhempien näkemykset oman perheen tilanteesta saattavat erota toisistaan." (Mäki, Wikström, Hakulinen&Laatikainen(toim.) 2017, 131).	Vanhempien näkemykset perheen tilanteesta saattavat erota toisistaan.	Näkemyserot	
"Lasten aikuisiin nähden marginaalisempi yhteiskunnallinen asema sekä lasten kognitiiviset, psykososiaaliset ja biologiset valmiudet tuottavat myös erityisiä ehtoja lasten tiedon tavoittamiselle." (Helavirta 2011 , 27).	Lasten tiedon tavoittamiselle luo ehtoja lasten marginaalisempi asema, kognitiiviset, psykososiaaliset ja biologiset valmiudet.		TIEDONKERUU LAPSILTA
"Lasten hyvinvointitieto näyttäytyi aineistoisani myös nonverbaalisena. Se ei rakentunut yksinomaan puheen kautta, vaan lapset ilmaisivat asioita liikkuen sekä esineitä, piirtämistä, kirjoittamista ja mielikuvitusta hyödyntäen." (Helavirta 2011, 71).	Lasten hyvinvointitieto myös nonverbaalista. Lapset ilmaisevat asioita liikkuen sekä eri asioita hyödyntäen.	Tiedon tavoittamisen erityispiirteet	
"Lapsikäsitykseen oleellisesti liittyy myös lasten iän, temperamentin ja sukupuolen merkityksen reflektointi. Niiden kautta lapsille asettuu erilaisia tietämisen tapoja, mahdollisuuksia ja paikkoja. Lasten kognitiiviset taidot vaikuttavat siihen, miten tietoa voidaan tuottaa ja saada." (Helavirta 2011, 82).	Lasten kognitiiviset taidot vaikuttavat siihen, miten tietoa voidaan tuottaa ja saada.		
"Lapsen ääni ei myöskään tässä tutkimuksessa tule esiin. Lapsia koskevat hyvinvointiarviot ovat keskittyneet pitkälti aikuisten ajatuksiin lasten arjesta ja lasten omat näkemykset ovat saaneet tutkimustyössä vähän huomiota." (Bromberg 2010, 215).	Lapsen ääni ei tule esille. Lasten näkemykset saaneet vähän huomiota tutkimustyössä.	Lapsen näkemyksen huomioiminen	